NAYE ERTSEHLUNGEN

David Pinski

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

דוד פינסקי

נייע ערצעהלונגען

ISBN:0-657-12304-8

נייע ערצעהלונגען

אין בוך־פאָרם ערשיענענע ווערק פון דוד פינסקי.

דראמען:

איזיק שעפטעל.
די מוטער.
פאַמיליע צבי.
יענקעל דער שמיעד.
גאַברי און די פרויען.
מיט זיעגערפאָהנען.
דער פרעמדער (דער אייביגער איד).
דער שטומער משיח.

ערצעהלונגען:

צוויי בענד.
נייע ערצעהלונגען.

דאָס אידישע דראמאַ
(איין אַבהאַנדלונג.)

דוד פּינסקי

נייע ערצעהלונגען

מ. גורעוויטש פערלאַג
ניו יאָרק, 1914.

יוחנן כהן גדול

א.

אכטציג יאָהר איז געוואָרען יוחנן כהן גדול. געזונד אין גייסט און שטארק אין קערפּער האָט ער דערגרייכט צו דעם דאָזיגען הויכען עלטער, גאנץ מיט זיך און זיין גאָט. וואָרום פון קינדהייט אָן איז ער געלערנט געוואָרען צו געהן אין גאָט'ס וועגען, און ער איז פון זיי נישט אָבגעטראָטען. ער האָט זיך אָבגעהיט נישט עובר צו זיין אויף אַלטע איסורים, און ער האָט נאָך געמאכט א צוים ארום א צוים. אויף די אלטע פערבאָטען האָט ער צוגעגעבען נייע, און איז געוועזען שטריינג צו זיך אליין אין דורכפיהר׳ען זיי. זיינע ווערטער זיינען געוועזען: דער קערפּער איז גאָרנישט, די נשמה איז אלץ. דער קערפּער איז שטויב און ערד, די נשמה איז די אייביגקייט. לעבט נישט פאר דעם קערפּער, נאָר לעבט פאר דער נשמה. מאכט אייך נישט אויס פון דעם. וואָס די צייט איז גורם, ווענדט־אָן אלע אייערע מחשבות און מעשים אויף דאָס אונ־ענדליכע.

און ווי ער האָט געלערנט, אזוי האָט ער געלעבט. וואָרט און טהאָט זיינען ביי איהם געוועזען איינס. און כאָטש ער איז געוועזען כהן גדול, דער פיהרער פון זיין פאָלק און דער רייכסטער און מעכטיגסטער צווישען זיינע ברידער, האָט זיין קערפּער נישט געוואוסט פון די תענוגים פון עולם הזה.

אָבער די איינוואוינער פון ירושלים האָבען איהם שטארק געליעבט פאר זיין גאנצקייט. און כאָטש עס איז זעהר שווער געוועזען נאָכצוגעהן אין זיינע וועגען און זעלטען ווער איז איהם אויך נאָכגעגאנגען, האָט דאָס גאנצע פאָלק איהם דאָך נישט אויפ־

געהערט צו בעוואונדערן, און די בעוואונדערונג איז אריבער אין גרויס דרך ארץ און יראת הכבוד.

און ווייל ער איז געוועזען אזוי געליעבט און געאכטעט, איז זיין אכטציג־יעהריגער געבורטסטאָג געוועזען א יום־טוב פאר דער גאנצער שטאָדט. אלע הייזער זיינען שיין פערפוצט געוואָרען, און אלע איינוואוינער האָבען זיך יום־טוב'דיג אָנגעטאָן, און פון אלע עקען פון לאנד זיינען אָנגעקומען און אָנגעפאָהרען יום־טוב־דיגע מענשען. און עס זיינען געקומען צו איהם זיינע פריינד און זיינע פערעהרער, נאָהענטע און ווייטע זיינען געקומען, מיט מוזיק און געזאנג, און אויפגעפאָדערט איהם, ער זאָל זיך דורכגעהן מיט זיי איבער די גאסען פון ירושלים. ער זאָל זעהן, ווי דאָס גאנצע פאָלק פרייט זיך מיט זיין לאנגלעביגקייט, און פיהלען, ווי געליעבט ער איז. מיט טעפּיכער איז דער וועג געוועזען אויסגעלעגט, און קליינע קינדער זיינען געלאָפען פאָראויס, האָבען בעשאָטען דעם וועג מיט בלומען און געשריען: „אייביג לעבען זאָל אונזער האר דער כהן גדול!“ און אלע גאסען זיינען געוועזען געפּאקט מיט יום־טוב'דיגע מענשען, מענער און פרויען, און אלע דעכער זיינען גע־וועזען בעדריינגט מיט איינוואוינער פון ירושלים, און אלע פענס־טער זיינען געוועזען בעזעצט, און די שטאָדט האָט געהילכט פון דעם אויסרוף: „אייביג לעבען זאָל אונזער האר דער כהן גדול!“ און די שיינע טעכטער פון ציון האָבען מיט ליעבע האנד־בעוועגונגען און מיט צניעות'דיגער רויטקייט אויף די פנים'ער געוואָרפען איהם מיט בלומען און מיט קרענץ.

און ווי ער איז געגאנגען אזוי דורך די גאסען פון ירושלים דורך דעם יובעל פון דעם פאָלק, האָט ער דערהערט הינטער זיך א פרויענשטימע, וועלכע האָט געזאָגט: „ווי שיין עס איז דער אלטער, און ווי שטארק ער איז נאָך. עס איז צו פערליעבען זיך

אין איהם!" און ווייל עס איז איהם גוט און ווייך געוועזען אויפ'ן הארצען, האָט ער זיין געזיכט צוגעווענדט צו דער שפּרעכענדיגער פרוי, מיט אַ פאַטערליכען שמייכעל אויף די ליפּען. דאָס איז געוועזען אַ יונגע בילד־שיינע פרוי פון אַ יאָהר דרייסיג, פון מיטלען וואוקס און רונדע אברים, און זי האָט אויפגענומען זיין בליק מיט אויגען, פון וועלכע די זון האָט ארויסגעשטראהלט. עס איז געוועזען, ווי זי וואָלט געוואַרט, ער זאָל אויף איהר אַ קוק טון, און זי האָט געהאַלטען אָנגעגרייט פאַר איהם איהר דורכדרינגענדיגסטען בליק. ער איז ווי אָבהענדיג געוואָרען פון איהר בליק, און דער גוטמוטיגער פאַטערליכער שמייכעל אויף זיינע ליפּען איז ווי אריינגעפאַלען אין אַ פערלעגענהייט, נישט געוואוסט, וואָס צו טון מיט זיך, און פערצויגען זיך אין אַ גרימאַסע.

און ווי ער האָט אָבגעקעהרט דעם קאָפּ פון איהר, האָט ער דערהערט אַ מענערשטימע, וועלכע האָט געזאָגט: „און וואָס האָט ער געהאַט פון זיין גאַנצען לעבען, פון זיין שיינהייט און זיין קראַפט?" די שטימע איז געקומען פון נעבען דער שיינער פרוי און אין איהר איז געלעגען אַ געוויסע העזה, ווי דער שפּרעכער וואָלט געוואָלט איהם טרעפען און וועה טון מיט זיינע ווערטער. און דאָך איז געלעגען אַ סך רחמנות אין דעם קול. און עס איז געוועזען דעם אַלטען כהן־גדול, ווי ווען אַ פייל וואָלט בעריהרט זיין ברוסט. ער האָט זיך אויסגעגלייכט אין זיין גאַנצען גרויס, דער שמייכעל איז אין גאַנצען פערשוואונדען פון זיינע ליפּען, זיין שטערן האָט זיך אָנגערוקט און זיין געזיכט איז פינסטער געוואָרען. און זיין סגן, דער וויצע־כהן־גדול, וועלכער איז געגאַנגען נעבען איהם, האָט בעמערקט די פערענדערונג, וועלכע איז פאָרגעקומען אויף זיין געזיכט, און צוגעפליסטערט איהם מיט אַ בייזען געפיהל:

„דאָס איז יאזאָן, דער זוהן פון משולם, און די פרוי נעבען איהם איז זיין געליעבטע, די זונה עתליה.“

אָבער יוחנן האָט ווי נישט געהערט, וואָס יענער האָט איהם געפּליסטערט. ער האָט שטאָלץ אויפגעהויבען זיין קאָפּ און גע־שטעלט די פיס נאָך פעסטער ווי פריער. אין זיין גאַנצען אויסערן איז געלעגען דער ענטפער אויף יאזאָן׳ס רעד. זיין געזיכט איז געוואָרען שטריינג, און דער בליק פון זיינע אויגען שאַרף. יעדע בעוועגונג האָט גערעדט פון זיין קראַפט, און פון דעם בעוואוסטזיין, אַז ער האָט נישט אויף וואָס חרטה צו האָבען אין זיין לעבען. יאזאָן האָט פערשטאַנען דעם שטומען ענטפער און איראָניש־טרויעריג אָבגעשמייכעלט, אָבער דאָס גאַנצע פאָלק האָט געקוקט מיט אַ גרויסער יראת־הכבוד אויף די ריעזיג־קרעפטיגע און שטאָלצע געשטאַלט פון דעם אַלטען כהן גדול. מיט אַ ציטער אין הארצען האָט מען געמאַכט פאַר איהם דעם וועג און עס איז געלעגען פרומ־קייט און אָבשיי אין די אונענדליכע רופען: „אייביג לעבען זאָל אונזער האַר דער כהן גדול!“

און די שטאָלצע האַלטונג האָט איהם נישט פערלאָזען די גאַנצע צייט, וואָס ער איז געגאַנגען דורך די גאַסען, און אויך שפּעטער, ווען ער איז געזעסען מיט זיינע נאָהנטסטע פריינד ביי דער מאָהלצייט, וועלכע מען האָט געמאַכט פון זיינעטוועגען.

ב.

און אין יענער נאַכט האָט דער אַלטער כהן גדול נישט געקאָנט איינשלאָפען. דאָס ביסעל וויין, וואָס ער האָט זיך ערלויבט אויס־צוטרינקען ביים מאָהלצייט־טיש, די אויפרעגונג פון׳ם טאָג, האָבען אָבגעטאָן פון איהם דעם שלאָף. אַ געמיש פון מענשליכע גע־

שטאַלטען און הייזער און גאסען האָט זיך געטראָגען פאַר זיינע אויגען; אין זיינע אויערן איז געשטאַנען דער אונענדליכער גערויש פון שטימען און אינסטרומענטען. אָבער באַלד האָט זיך פון אַלע געשטאַלטען אַרויסגעטיילט עתליה׳ס געשטאַלט, און ער האָט דייטליך געהערט, וואָס זי האָט געזאָגט און וואָס יאזאָן האָט געענט־פערט. צווערסט איהם אַליין אונבעוואוסט, עפּעס ווי אַ ניט קלאָרע עראינערונג, ווי אַ לייכטער איינדרוק. גלייך אָבער איז איהם קלאָר געוואָרען וואָס ער זעהט און הערט, און ער איז אונרוהיג געוואָרען. פינסטער און בייז האָט ער אָנגערוקט זיין געזיכט, ווי ער וואָלט געוואָלט פערטרייבען פון זיך געשטאַלט און שטימע, און באַלד האָט ער זיך אָנגעהויבען צו קעהרען פון זייט אויף זייט. אומזיסט! עתליה איז פאַר איהם געשטאַנען מיט איהרע אויגען, פון וועלכע עס האָט ארויסגעשטראַלט די זון, און דורכגעשטאָכען איהם מיט איהר דורכדרינגענדיגסטען בליק. עטוואָס האָט ער פערשפּירט אין זיין קערפּער, וואָס ער האָט אַ סך מאָל אין זיין לעבען געשפּירט, און פאַר וואָס ער האָט שטענדיג אַזוי מורא געהאַט ווי פאַר דער טויטליכער זינד און וואָס ער האָט שטענדיג געזעהן צו פעריאָגען פון זיך מיט שטאַרקען ווילען און מיט לאַנגע תפלות און שווערע תעניתים.

עס האָט אין איהם געשריען: ער, דער אכטציג־יעהריגער! ווי קומט ער דערצו?! — ער איז אין כעס געוואָרען אויף זיך און געטראַכט וועגען זיך מיט פעראַכטונג. איין אכטציג־יעהריגער און אַ כהן גדול! ער האָט צוגעווענדט זיינע געדאַנקען צו גאָט, זיינע ליפּען האָבען אָנגעהויבען צו שעפּטשען אַ תפלה. אָבער דער גרויסער עולם האָט זיך אַלץ געטראָגען פאַר זיינע אויגען, און

דייטליך און קלאָר האָט זיך אויסגעטיילט פון עולם יאזאָן׳ס גע־ליעבטע, די בילדשיינע עתליה. נישט צו פערטרייבען! נישט צו פערטרייבען!

אָבער יאזאָן׳ס ווערטער האָבען פּלוצלונג אויפגעקאָכט זיין בלוט. פערשטאָפּט זאָל ווערען דעם רשע׳ס מויל! וואָס ע ר האָט געהאט פון זיין גאַנצען לעבען, פון זיין שיינהייט און זיין קראפט?! ער האָט עס גאָט אָבגעגעבען! גאָט האָט דאָס איהם געגעבען, און ער איז גאָט׳ס בעל חוב געוועזען, און ער האָט גאָט עהרליך גע־צאָהלט. זיין לעבען איז גאָט׳ס, און ער האָט פאַר גאָט געלעבט. ווער עס לעבט אַנדערס, איז אַ רשע, איז אַ זינדיגער פאַר גאָט, איז אַ בעל חוב, וועלכער צאָלט זיינע חובות נישט.

די דאָזיגע געדאַנקען האָבען איהם שטאַרק געמאַכט. עס איז איהם געוועזען, גלייך זיינע מוסקולען וואָלטען אייזען געוואָרען, און זיינע אָדערן דראָט.

אָבער עתליה׳ס געשטאַלט איז דאָך נישט פערשוואונדען. זי איז געשטאַנען פאַר איהם אין איהר שיינהייט מיט איהרע שטראַה־לענדיגע אויגען און דעם מאַרך און ביינער דורכנעהמענדיגען בליק. ער האָט זי אָנגעקוקט מיט כעס און פעראַכטונג, ער האָט אויך אויסגעשפּייט. דאָך דאָס האָט אַלץ דאָס בילד נישט פערטריבען.

ער איז געבליעבען ליעגען רוהיג, אָהן געדאַנקען אין קאָפּ, און געמאַכט זיך נישט זעהענדיג. זיין פעראַכטונג צו דער נקבה־גע־שטאַלט האָט קיין גרעניץ נישט געהאַט. אָבער באַלד איז ער אויפ־געשטאַנען פון זיין געלעגער און אָנגעצונדען אַ ליכט. די ליכטיג־קייט מוז די בייזע געשטאַלט פערטרייבען. די נאַקטע פיס אראָב־געלאָזען אויף דער קאַלטער ערד, איז ער געבליעבען זיצען און זיינע ליפּען האָבען געשעפּטשעט אַ תפלה. ער איז געוועזען בייז און גאַנץ צובראָכען אין גוף און נשמה. ווי קומט עס צו איהם,

דעם זקן ?! אָ, וועה, ער האָט דאָך נאָך נישט ריכטיג געלעבט. דאָס קערפּערליכע, דאָס פלײשליכע, דאָס זינדיגע האָט נאָך איבער איהם די ממשלה.

ער איז אױפגעשטאַנען און האָט זיך אױסגעגלײכט. עפּעס איז איהם קלאָר געװאָרען. כל זמן די נשמה איז אין קערפּער, מוז זי קעמפּפען מיט'ן קערפּער. אזױ װיל גאָט. און ער װעט קעמפּפען! זײן װילען איז שטארק. ער האָט נאָך א טאָפּ געטאָן מיט'ן פוס. יא, זײן װילען איז שטארק!

און אין יענער נאַכט איז ער מעהר נישט געגאַנגען שלאָפען. ער האָט פערנאַנדערגעװיקעלט די תורה פאר'ן שײן פון דעם ליכט און אָװעקגעזעצט זיך לערנען. ער האָט געװאוסט, אַז די געשטאלט פון דער שײנער נקבה איז נאָך נישט פערשװאונדען. ער דארף נאָר צומאַכען די אױגען, װעט ער זי זעהן. ער דארף נאָר אָבװענדען דעם קאָפּ פון דער תורה, און ער װעט זי קלאָר דערזעהן און דער־פיהלען. אָבער ער איז געװעזען רוהיג. ער האָט געװאוסט, אַז ער װעט זיעגען אין דעם קאמפּף מיט דער געשטאלט, װאָס קומט פון שטן. זי װעט פערשװינדען. און זײן שטימע אין דער תורה איז געװעזען ריהרענדיג.

ג.

אין דער פריה איז ער אװעק אין דער װיסטע, אין דעם מדבר יהודה. ער האָט געזאָגט, ער װיל גאַנץ אַלײן זײן נאָך דעם נעכ־טיגען רױש; װײט פון מענשען און זײנע געשעפטען װיל ער זיך אָבגעבען א חשבון אין זײנע מעשים: עס איז שױן צײט דערצו, ער איז שױן זעהר אַלט. אָבער ער איז אװעק אין מדבר צו פאַסטען און צו פּײניגען זײן לײב אין קאמפּף מיט א געפיהל, װאָס קומט

פון שטן. באָרפוס איז ער געגאַנגען אין ברענענדיגען זאַמד און אויף שפּיציגע שטיינער און אויף דערנער, אונטער די שרפ׳ענדיגע שטראַלען פון אַ תמוז־זון, נישט־געגעסען און נישט־געטרונקען, נישט פערגינענדיג זיך קיין רוה. דאָך די שיינע עתליה איז געוועזען פאַר איהם און הינטער איהם. אַ סך מאָל האָט ער זיך געוואָרפען אויף דער ערד און שרעקליך געקרעכצט. אָבער נישט פאַר מידיג־קייט, און נישט פאַר הונגער און דורסט, נאָר אויס פערצווייפלונג. פאַר וואָס פערשווינדט זי נישט?! ער האָט זיך געקלאַפּט אין האַרצען, געריסען אויף זיך די ברוסט. גאָט דער האַר, פאַר וואָס פערטרייבסט דו נישט פון מיר דעם שטן׳ס אָנשיקענים?!

אָבער ער האָט נישט געוואוסט, וואָס עס לויערט נאָך אויף איהם. ווען אין אָווענד נאָך אַ מאָהלצייט פון פייגען און וואסער האָט ער זיך אוועקגעלעגט אויף האַרטע שטיינער אין אַ הויל צווישען פעלזען, אַ מידער, אַ פערצווייפעלטער, געפּייניגט פון אַ ברענענדיגען פערלאַנג נאָך דער שיינער עתליה, איז איהם בעפאַלען אַ שרעקליכער געדאַנק. גאַנץ אונערוואַרטעט, ווי אַ פיינד פון הינטער אַ בעהעלטענים.

וואָס האָט ער געהאַט פון זיין גאַנצען לעבען, פון זיין שיינהייט און זיין קראַפט?!

דאָס זיינען געוועזען יאזאַן׳ס ווערטער, אָבער דער כהן גדול האָט דאָס יעצט נישט געוואוסט. אַזוי איבערראשענדיג איז עס איבער איהם געקומען, אַז ער האָט אויפגעקרעכצט און אָנגעהויבען צו טרייסלען זיך, ווי פון אַ ווינטערפראָסט אויף׳ן שניי־שפּיץ פון דעם באַרג לבנון.

וואָס ער האָט געטראַכט ביי נאַכט אויף זיין געלעגער און וואָס האָט איהם דאַן אַזוי שטאַרק געמאַכט, האָט ער יעצט נישט

גערייִנקט. עס האָט נאָר געזאָגט אין איהם אָהן איין אויפהער: „וואָס האָב איך געהאַט פון מיין גאַנצען לעבען, פון מיין שיינהייט און מיין קראַפט?" ער האָט אפילו גערופען צו גאָט: „גאָט מיינער, וואָס האָב איך געהאַט פון מיין גאַנצען לעבען, פון מיין שיינהייט און מיין קראַפט?"

אונטער דעם דרוק פון נישט בעפריעדיגטער תאוה האָט איהם זיין גאַנץ לעבען אויסגעזעהן יעצט ווי א מדבר. האַרט און שטריינג, דערנער און שטיינער. אַלץ חובות און חובות געצאָלט. דער קערפּער איז געוועזען גאָרנישט, די נשמה אַלץ. די נשמה! ווער שרייט עס יעצט אין איהם? ווער בייִנקט עס יעצט אין איהם? די נשמה אָדער דער קערפּער?

ער האָט פערוואָרפען דעם קאָפּ און איז געלעגען מיד און פער־צווייפעלט. אָבער פּלוצלונג האָט ער זיך שנעל אויפגעזעצט. מיט שרעק־אויגען האָט ער געקוקט פאַר זיך און אין זיך געגראָבען: פון וואַנען ווייס ער, אַז דער אמת איז געוועזען מיט איהם, אַז זיין לעבען איז געוועזען דאָס אמת'ע, דאָס גאָט־געוואָלטע?

ער האָט זיך אויסגעצויגען אויפ'ן בויך, דעם קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף דער האַנד, די אויגען אָנגעשטעלט אין דער וויסטער נאַכט אַריין, און געגראָבען און געגראָבען אין זיך. ערגעץ אין דער ווייט האָבען שאַקאַלען געוואָיעט, א מדבר־לייב האָט זיך הונגעריג צו־שריען — יוחנן האָט גאָרנישט געהערט. עס האָט איהם געפרעס־טעלט, און אין האַרץ און נשמה האָט עס איהם בלוטיג געריסען. דאָס גאַנצע פאָלק לעבט גאַנץ אַנדערש ווי ער. זיינען זיי אַלץ רשעים, איז ער אַליין דער צדיק? אָבער עס איז גאָר נישטאָ קיין צדיק אויף דער וועלט, וועלכער האָט נישט געזינדיגט. וואָס הייסט זינדיגען? מען האָט אָפּט געלאַכט פון זיין שטריינגקייט, געשריען

גענען איהר. איז ער אפשר טאקע צו שטריינג געוועזען? וואו איז די גרעניץ?

ער האט ארויפגעקוקט צום הימעל. עפעס האט ער געווארט, אז דער הימעל וועט זיך יעצט אויפטון, און ער וועט גאט דערזעהן און גאט דערהערען. און יעמאלט וועט ער וויסען דעם גאנצען אמת. גאט וועט איהם אלץ ענטפלעקען. איהם אליין. ער האט נישט אפגעטאן זיינע אויגען פון דעם הימעל, און א ביינקעניס איז אויף איהם אנגעפאלען. ער האט געגארט צו זעהן גאט און צו הערען איהם. אכטציג יאהר איז ער, און דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען איז ער אבגעוועזען א כהן גדול, אבער גאט האט זיך צו איהם קיינמאל ניט ענטפלעקט נישט אויפ'ן וואהר און נישט אין חלום. וואס ער ווייס, ווייס ער פון אנדערע, פון די, וועלכע זיינען געוועזען פאר איהם. פון משה'ן און די נביאים. און אויך פון זיך אליין, פון דעם, וואס זיין הארץ האט איהם געזאגט. יעצט וויל ער עס וויסען פון גאט אליין. האט ער עס דען נישט פערדיענט? אבער שעה איז אוועק נאך שעה, און דער הימעל האט זיך נישט אויפגעטאן, און גאט האט זיך נישט בעוויזען. אין דעם הויכען הימעל האבען רוהיג געבלינצעלט די שטערן און אין דער ווייטענס האבען שאקאלען געוואיעט און א וויסטע־לייב האט געשריען.

ער האט זיך א ווארף געטאן אויפ'ן ארם מיט'ן געזיכט אראב און זיך צוואויינט. גאנץ ווי איין אונבעפרידיגט קינד, און איז ווי א קינד אויך איינגעשלאפען אין זיינע טרערען.

זיין שלאף איז געוועזען אונרוהיג און קורץ. זעלטזאמע חלומות האבען זיך געשפינט און געפלאכטען, וועלכע ער האט נישט גע־דיינקט מעהר ביים אויפכאפען זיך. און ער האט געוואוסט, אז גאט האט זיך איהם אפילו אין חלום נישט בעוויעזען. זיין הארץ

איז איהם געוועזען זעהר שווער, און ער האָט בעגלייט זיין מאָרגען־געבעט מיט טיעפע זיפצען. עתליה׳ס געשטאַלט איז ווי פערצויגען געוואָרען מיט א וואָלקען; דאָס, וואָס האָט איהם אַרויסגעטריעבען אין מדבר, איז ווי פערשוואונדען און פערגעסען געוואָרען. יעצט האָט ער געהאַט איין גרויסע ביינקענים: א ביסעל נבואה, גאָט׳ס שטימע הערען, פערנעמען גאָט׳ס ווערטער. און מיט זיפצען און טרערען איז ער ווייטער אַוועק, וואָס טיעפער אין מדבר, צו פייניגען זיין לייב מיט תפלות און תעניתים. ער איז געגאַנגען און האָט געוואַרט, זיינע אויגען צום הימעל געווענדט, זיינע אויערן ווייט אָפען. אָפטמאָל פלעגט ער בלייבען שטעהן מיט א פערכאַפטען אָטעם, ווייל עס האָט איהם אויסגעדוכט, אז ער זעהט אָדער הערט שוין עפּעס. אָבער יעדעסמאָל פלעגט ער נאָך א קורצען וואַרטען אַוועקגעהן ווייטער מיט א טיעפען קרעכץ.

ער האָט נישט אויפגעהערט תפלה צו טון. „פון טיעפען האַרצען רוף איך דיך, גאָט. גאָט, דערהער מיין קול, נייג אָן דיינע אויערן צו דער שטימע פון מיינע געבעטען“. און האָט אויך מיט שכל קלוג גערעדט צו גאָט. ער גלויבט אין משה׳ן און אין די נביאים. ער ווייס געווים, אז גאָט האָט זיך צו זיי ענטפּלעקט און צו זיי גערעדט. אָבער ווען ער האָט גערעדט צו יענע און ענטפּלעקט זיי זיין רצון, פאַר וואָס זאָל ער עס נישט טון צו איהם? אויב ער איז נישט ווערטה, ווייל ער אויך וויסען פאַר וואָס? אויב קיינער קאָן נישט זעהען גאָט און לעבען בלייבען, אַרט איהם נישט, אז ער וועט שטאַרבען. מיט׳ן גאַנצען האַרצען וויל ער אַזא טויט. זעהן גאָט און שטאַרבען. אַלמעכטיגער, כאָטש די מינוט!

ער בלייבט שטעהן און וואַרט. א טרויעריגער געהט ער ווייטער. ענדליך האָט ער אָנגעהויבען צו רופען: „גאָט, ווען דו צליין ווילסט זיך מיר נישט ענטפּלעקען, דאַן שיק מיר דיין שליח!“

אָבער טעג זיינען אַוועק נאָך טעג. ער איז אויסגעגאַנגען דעם מדבר אין דער לייִנג און אין דער ברייט, זיין קערפּער איז איינגעדאַרט געוואָרען, זיין געזיכט אָבגעפּאַלען, אין טיעפע לעכער זיינען געזעסען זיינע מידע, אויסגעלאָשענע אויגען — — דאָ האָט ער זיך אומגעקעהרט צוריק אין שטאָדט, וואו מען איז שוין שטאַרק אונרוהיג געוועזען איבער זיין פערשווינדען און וואו מען האָט איהם אויפגענומען מיט שרעקגעשרייען און פערבראָכענע הענד איבער זיין עלענדען אויסזעהן. מיט נאָך גרעסערען שרעק איז מען אַוועק פון איהם, ווייל ער האָט אויף אַלע פראַגען נישט געענט־פערט, זיין מויל איז געוועזען צוגעשלאָסען, זיין בליק שטריינג און פרעמד. און זיין פרוי און זיינע קינדער און זיינע פריינד און די גאַנצע שטאָדט זיינען אומגעגאַנגען גאַנץ פערלאָרען און פערצווייי־פעלט, ווייל זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס עס טוט זיך מיט דעם אַלטען כהן גדול. די איינציגע ווערטער, וועלכע ער האָט אַרויס־גערעדט, זיינען געוועזען צום שליסעלהיטער, פון וועלכען ער האָט גענומען דעם שליסעל צום בית המקדש און וועלכען ער האָט אָנ־געזאָגט, אַז קיינער זאָל נאָך איהם נישט נאָכגעהן. און די גאַנצע שטאָדט איז נאָך מעהר אויפגערודערט געוואָרען.

ד.

נור איין מאָל אין יאָהר — אום יום כפור — האָט דער כהן גדול געמאָגט אַריינגעהן אין קדש הקדשים, אין דאָס הייליגסטע צימער פון גאָט'ס הויז. נאָר דאָס איין מאָל, און נישט בעשטראָפט ווערען, גאָט'ס בליץ זאָל איהם נישט טרעפען אויפ'ן אָרט. אָבער יוחנן איז יעצט אַוועק צום קדש הקדשים. ער האָט געוואָלט זעהן גאָט, און דער טויט האָט איהם נישט געשראָקען. זיין האַרץ איז

געוועזען פערביטערט, זיין געמיט שווער. ער איז נישט פון גאָט'ס אויסגעוועהלטע. וואָס איז איהם דאָס ווייטערע לעבען אין אום־חן?

ער האָט זיך צוגעגרייט מיט טובל זיין זיך און מיט מקריב זיין א קרבן און אָנגעטאָן זיך אין ווייסען. פאַר דער טיר פון דעם קדש הקדשים איז ער א ווײלע געבליעבען שטעהן. אויס מורא, אָבער אויך אויס ערוואַרטונג: טאָמער גיט איהם נאָך גאָט עפּעס א צייכען. שטיל איז עס געוועזען אַרום, און די האַלב־דונקעלקייט פון דעם היכל, אין וועלכען ער איז געשטאַנען, איז ווי אָנגעפילט געוועזען מיט גייסטער. ער האָט זיך מיט אימה אַרומגעקוקט אַרום זיך, און זיין האַרץ האָט איהם שטאַרק געקלאַפּט. אָבער ער איז נישט ענטלאָפען און פון זיין עקשנות נישט אָבגעלאָזען. מיט פעסטען ווילען דאָך ציטערדיגער האַנד האָט ער אויפגעעפענט די שווערע טיר פון קדש הקדשים, און איז מעהר אַריינגעשפּרונגען ווי אַריינגעגאַנגען אין איהם. די אויגען זיינען איהם ווי געבלענדט געוואָרען, די פיס האָבען זיך איהם אונטערגעבויגען, זיין האַרץ איז איהם שיער נישט צופּלאַצט געוואָרען. ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַנד, ער זאָל נישט פאַלען. ער האָט גאָרנישט געזעהן און גאָרנישט געהערט. ער איז געשטאַנען אין גרויסען שרעק.

ביסלעכווייז איז ער געקומען צו זיך. וויפיעל צייט איז אַריבער? ער לעבט נאָך?! ער האָט געמאַכט גרויסע אויגען, אָבגעריסען זיך פון דער וואַנד, אַרומגעקוקט זיך. שטיל איז עס און רוהיג אין דער גרויסער פינסטערניש פון דעם צימער. דעם שתיה־שטיין, וועלכער איז דאָ געשטאַנען אויף דעם אָרט פון דעם פערשוואונדענעם אָרון הקדש, האָט ער מעהר געפיהלט, ווי געזעהן. שטיל. א ריעזיגע שטילקייט. ער האָט געגלאָצט מיט די אויגען, שאַרף צוגעהערט־זיך. גאָרנישט. פיער לעדיגע ווענד און דער שתיה־שטיין און ער אליין. און מעהר גאָרנישט. ער האָט אויפ־

געשריען פאר פערוואונדערונג. און זיין יעצטיגע פערוואונדערונג איז גרעסער געוועזען פאר זיין פריערדיגען שרעק. ער האט זיך אויסגעגלייכט, שטאלץ און העזה׳דיג, און זיין געזיכט איז געוואָרען שטריינג און בייז. ער האט אָנגעהויבען ארויסצוגעהן, ווי ער איז געוואוינט געוועזען: מיט׳ן רוקען צום היכל און מיט׳ן געזיכט צום קדש, אָבער באלד האט ער זיך אומגעקעהרט און איז ארויס מיט פעסטע טריט פון קדש הקדשים און פון בית המקדש. —

ער איז אוועק צו עתליה׳ן, צו דער געליעבטער פון יאזאן, דעם זוהן פון משולם.

זי האט איהם פערוואונדערט און דערשראָקען אָנגעקוקט: דער כהן גדול ביי איהר!

„איך בין געקומען נאָך דיין ליעבע“, האט ער געזאָגט.

זי האט אויפגעשריען און איז אָבגעטראָטען פון איהם מיט אויפגעהויבענע הענד, ווי צו פערטיידיגען זיך.

„איך בין שיין און שטארק און בין צו פערליעבען זיך אין מיר. דו האסט עס געזאָגט, און איך בין געקומען נאָך דיין ליעבע“.

זי האט געוואָלט ענטלויפען, אָבער ער האט איהר פעסט פערטראָטען דעם וועג.

„איך האָב פון מיין לעבען גאָרנישט געהאט. גאָרנישט געהאט פון מיין שיינהייט און קראפט. דיין יאזאָן האט עס אליין געזאָגט. יעצט וויל איך אָניאָגען, וואָס איך האָב נישט געהאט, כל זמן איך האָב נאָך קראפט און שיינהייט.“

זי האט געוואָלט שרייען, אָבער דער האלז איז איהר ווי צו־געשנירט געוואָרען.

ער האט זי אָנגענומען מיט פעסטער האנד, און זי האט זיך

נעדרעהט און געוואָרפען, ווי ווען אַ שלאַנג וואָלט זי אַרומגע־וויקעלט. און ער האָט גערעדט:

„איך בין געקומען נאָך דיין ליעבע. שרעקסט דו דיך פאַר מיר? עקעלסט דו דיך פון מיר? איך בין דיר צו אַלט? מיינע ווייסע האָר דערמאָנען דיר די שנייאיגע קאַלטקייט פון דעם טויט. אָבער איך לעב נאָך און בין שטאַרק און הייס, און בין געקומען נאָך דיין ליעבע.“

און עתליה, בלייך און בלאַס, האָט זיך געדרעהט אין זיינע הענד און געשעפּטשעט מיט שרעק און עקעל: „לאָז מיך אָב! לאָז מיך אָב!“

אָבער ער האָט זי אַריינגענומען אין זיינע אָרמס, און מיט זיינע שאַרפע אויגען איינגעגעסען זיך אין איהר געזיכט.

„איך וויל דיין ליעבע. דו וועסט מיר מוזען געהערען. וויל־סטו נישט מיט גוטען, וועל איך דיך צווינגען. איך בין אַלמעכטיג, דו ווייסט עס. דיין לעבען איז אין מיינע הענד, און דאָס לעבען פון דיין געליעבטען און פון אַלע דיינע ליעבע“.

עתליה איז געקומען צו איהר קול. „ניין, ניין!“ האָט זי געשריען. „טויט מיך! טויט מיך אַליין!“

„דו וועסט מיר געהערען. איך וויל נישט דיין טויט, איך וויל דיך אין דיין לעבעדיגער שיינקייט. איך בין זעהר רייך, דער רייכסטער אין גאַנצען פאָלק. איך וועל דיך אָנטון אין גאָלד און זילבער און עדעלשטיינער ווי גרוים דו ביזט. בעט, וואָס דו ווילסט, און איך וועל דיר געבען. וואָס שרעקסטו דיך אַזוי פאַר מיר? איך בין אַלט אין יאָהרען, אָבער שטאַרק אין קערפּער, און איך וויל מיין שטאַרקייט אויסגעניסען. געהער מיר, און דו וועסט קיין חרטה נישט האָבען.“

זיינע ווערטער, וועלכע האָבען געקלונגען מיט גאָלד, און זיין אָרם, וועלכער האָט גערעדט פון גרויסער מענליכער קראַפט, האָבען גענענדערט עתליה׳ס זין. זי איז געוואָרען דעם כהן גדול׳ס גע־ליעבטע, אָבער נאָר אויף געצעהלטע טעג. ווייל א ווילדער גייסט איז בעפאַלען דעם כהן גדול, ער האָט געוואָלט וואָס מעהר געניסען און אויסגעניסען, און ער האָט געביטען זיינע געליעבטע מיט יעדען טאָג, בעטרונקען פון תאוה און וויין. ווייל אויך צו שכרות האָט ער זיך איבערגעגעבען, צום גרויסען שרעק פון דעם גאַנצען פאָלק.

זיין ווייב און זיינע קינדער און אַלע, וועלכע זיינען אמת פרום און עהרליך געוועזען, און אַלע, ביי וועמען דער כבוד פון זייער פאָלק איז זעהר טייער געוועזען, האָבען מיט פערצווייפלונג אין זייערע הערצער געוואָלט אָברייסען איהם פון דעם שרעקליכען לעבען, וואָס ער האָט אָנגעהויבען צו פיהרען. זיי האָבען אויך געוואָלט וויסען, ווי קומט עס צו איהם פלוצלונג, ווי האָט ער נעקאָנט אזוי פערגעסען זיך און גאָט. אָבער ער האָט נישט גע־רעדט צו זיי; ער איז ווי שטום געוואָרען. און עס האָט אויס־געזעהן, אז אַלע דערמאָהנונגען וועגען גאָט און דער תורה האָבען נישט אָנגעריהרט זיין האַרץ און אויער.

און א סך, וועלכע זיינען נישט עהרליך געוועזען און ביי וועלכע דער כבוד פון זייער פאָלק איז ווייניגער ווערט געוועזען ווי די קלענסטע פרוטה, וועלכע איז אָנגעקומען אין זייער בייטעל, האָבען זיך געמאַכט צו חונפים און אויספיהרער פון זיין ווילען. ווייל ער האָט געוואָרפען ארום זיך מיט גאָלד, און דאָס איז אַלץ, וואָס זיי האָבען פון איהם געוואָלט, און וואָס מעהר פער׳תאוה׳ט און פער׳שיכור׳ט ער איז געוואָרען, אַלץ מעהר גאָלד איז אריינ־געפאַלען אין זייערע הענד.

דאָך באַלד האָבען זיך געלאָזען פיהלען זיינע אכטציג יאָהר.

ער איז געוואָרען קראפטלאָז און טויט פלייש, נאָר שיכור׳ן האָט ער נאָך געקאָנט, און ער איז געוואָרען איין עקעל און אַ שרעק.

דאָס פאָלק האָט געמוזט בעפרייט ווערען פון איהם, און זיין טויט איז בעשלאָסען געוואָרען. אָבער מען האָט גערייינקט, וואָס ער איז געוועזען די אכטציג יאָהר, און קיינער האָט נישט געוואָלט לעגען אויף איהם זיין האנד. מען האָט בעשלאָסען, אַז זיין טויט זאָל זיין אַ בכבוד׳ער, ווי פון אַ צופאַל געקומענער. און איינמאָל אין איין אָוועגד, ווען ער איז אם שטארקסטען בעטרונקען געוועזען, האָט מען איהם אוועקגע׳גנב׳עט פון זיינע חונפים, אוועקגעפיהרט אין די בערג און געלאָזט ליעגען אויף דעם ברעג פון איין אָבגרונד איבער אַ טיעפען וואַסער. קיינעמ׳ס האנד האָט זיך נישט אויפ־געהויבען אראָבצושטויסען איהם, און מיט טרערען אין די אויגען און רחמנות׳דיגען קאָפּשאָקלען איז מען פון איהם אוועק. — — —

ער איז געלעגען אָהן אַ בעוועגונג, פערזונקען אין אַ טיעפען שלאָף. אָבער די ערסטע שטראהלען פון דער אויפגעהענדיגער זון האָבען איהם אויפגעוועקט. ער האָט אויסגעשטרעקט די האנד ווי נאָך דעם וויין, וועלכער איז יעצט שטענדיג געשטאַנען פאַר איהם. אָבער ער האָט אָנגעטאַפּט די לופט. ער האָט אַרומגעפיהרט און אַרומגעפיהרט מיט די הענד און ענדליך אויפגעעפענט די אויגען. ער האָט זיי פערנאַנדערגעעפענט אַלץ ווייטער און ווייטער, אַלץ גרעסער און גרעסער. וואו איז ער? ער האָט זיך אַרומגעקוקט, אין איין זייט און אין די אַנדערע, אַרויף און אַראָב. ער האָט דערזעהן דעם אָבגרונד. שווער און לאַנגזאַם איז איהם קלאָר גע־וואָרען, אַז ער ליעגט אויפ׳ן ברעג פון אַ טיעפען אָבגרונד. ווי קומט ער אַהער? ווער האָט איהם אַהער געבראַכט? שווער און לאַנגזאַם האָט ער זיך אָבגערוקט פון דעם ברעג פון דעם אָבגרונד. ווען ער וואָלט אַריינגעפאַלען — — ער האָט בעגריפען. דאָס איז

געוועזען זיין טויט־פּסק. מען האָט איהם פּער'משפּט צום טויט און די הענד פון זיינע שופטים האָבען געזאָלט בלייבען ריין. עס האָט אויפגעקאָכט אין איהם. ער האָט געוואָלט שנעל אויפשטעהן, אָבער די כחות זיינען נישט געוועזען מיט איהם. ער האָט אַרומ־געוואָרפען מיט'ן קאָפּ, געקלאַפּט מיט די פויסטען אויף דער ערד, געסקריעט מיט די ציינער. מיד און גאַנץ אָהן כחות איז ער ענדליך ליעגען געבליעבען, און אַ ווייל שפּעטער האָט ער אָנגעהויבען אַרומצוקוקען זיך. וואו איז ער אין דער וועלט?

ער האָט געזעהן פאַר זיך אַ גרויס וואַסער אַרומגערינגעלט מיט גרינע בערג. עס האָט אויסגעזעהן ווי אַ גרויסער קעסעל, איבער וועלכען עס האָט זיך אויפגעהויבען די קעניגין פון טאָג, ריין און יונג און פלאַמענדיג. פון די בערג־וועלדער ווייט און ברייט האָט זיך אויפגעהויבען צו איהר אַ לייכטער, בלויער נעפּעל. די ערד האָט זיך אָבגעדעקט פאַר דער זון, מיט תענוג איינגענומען אין זיך איהרע שטראַהלען, און אין העלען גרין איהר צוגעיויכצט, גאַנץ אין דער נאָהנט האָט געפינקעלט און געבלענדט די אויגען דער שנייאינער שפּיץ פון דעם לבנון, שטיפעריש אָבוואַרפענדיג פון זיך מיט אַלע רעגענבויגען־פאַרבען די שפּיזען־שטראַהלען פון דער זון. און דער שטילער טיעפער ברעג־ים האָט אַריינגענומען אין זיך די גאַנצע ליכטיגקייט פון הימעל און ערד און פערדאָפּעלט די הערליכקייט.

יוחנן איז געלעגען און געקוקט און נישט אָבגעגעבען זיך קיין רעכענשאַפט, וואָס אַזוינס זעהט ער, אָבער ער איז גאַנץ אָנגעפילט געוואָרען פון דער הערליכקייט. און פּלוצלונג האָבען זיינע ליפּען אָנגעהויבען צו שעפּטשען:

„בענש מיין נשמה, גאָט: גאָט, דו ביזט זעהר גרויס, הער־

ליכקייט און פּראכט האָסטו אָנגעטאָן. וויקעלסט זיך איין אין ליכט ווי אין אַ קלייד, שפּרייטסט אויס דעם הימעל ווי אַ ליילעך."

ער האָט עס געשעפּטשעט, און זיין גייסט איז נישט געוועזען מיט איהם. ער האָט נישט געוואוסט, וואָס פון זיינע לעפּצען קומט ארויס. ער האָט עס איבערגע'חזר'ט עטליכע מאָל. אַלץ די זעל־ביגע פּסוקים. „בענש מיין נשמה, גאָט: גאָט, דו ביזט זעהר גרויס, הערליכקייט און פּראכט האָסטו אָנגעטאָן..." און אין הארצען איז איהם געוואָרען ווייך און ווייכער.

דאַן האָט ער דערהערט, וואָס ער שעפּטשעט, און דערשראָקען זיך. גאָט'ס נאָמען אויף זיינע ליפּען, און ער איז פול פון גאָט — פון גאָט, געגען וועלכען ער האָט בוגד געוועזען, געגען וועלכען ער איז אַזוי העזה'דיג אויפגעשטאַנען! ער האָט זיך צואווײנט. גאַנץ שטיל, אָהן דעם קלענסטען טאָן, אָבער זיין הארץ איז איהם גאַנץ צוריסען און צובראָכען געוואָרען. אויף די לעצטע צייט האָט ער געוויינט, אויף דאָס מיאוס'ע לעבען, וואָס ער האָט געפיהרט, און זיין שטילער געוויין איז געוועזען פול פון גרויסען בראָך, פול פון תשובה און חרטה, אָבער זיינע אויגען האָבען זיך נישט אָבגעווענדט פון דער גרויסער שיינהייט און ליכטיגקייט אַרום איהם. און עס איז איהם געוועזען, ווי ער וואָלט יעצט בעגריפען, וואָס ער האָט זיין גאַנץ לעבען נישט געוואוסט. ווער עס בעשאַפט אַזויפיעל שיינהייט און הערליכקייט, קאָן נישט זיין בלויז שטריינג און הארט. און אין זיין גרויסער צובראָכענהייט האָט איהם אויסגעפילט די טרייסטליכע האָפנונג, אַז גאָט איז גוט, פול רחמנות און ליעבע.

ער האָט געוואָלט אויפשטעהן און אַראָבגעהן צוריק צו די מענשען און זאָגען זיי, וואָס ער האָט זיך דערוואוסט, אָבער זיינע כחות האָבען איהם פערלאָזען. דאַן האָט ער געוואוסט, אַז זיין סוף איז געקומען. ער האָט זיך דערשראָקען. גאָט, נאָר נישט בלייבען

ליעגען דאָ אין טויטער העסליכקייט! אָבער באַלד האָט ער זיך בערוהיגט. ער האָט אָנגעהויבען צו שעפּטשען אַ תפלה, האַלטענדיג די אויגען ווייט אָפען אויף גאָט׳ס שיינער וועלט. און ווען ער האָט דערפיהלט, אַז די אויגען ווערען איהם שווער, האָט ער נאָר איין בעוועגונג געמאַכט — און ער איז ווי אַ בליי אַראָבגעפאַלען אין דאָס טיעפע וואַסער.

די מיד געווארענע

דאָס איז איהר פּלוצלונג איינגעפאלען. די פיעלע בריעף און אנאָנסען אין דער צייטונג האָבען זי אָנגעשטעקט. דאָס טוען דאָך א סך, פאר וואָס זאָל זי עס נישט טון? איז זי פיעלייכט ווניגער עלענד?

עפּעס האָט אין איהר געשריען געגען איהר שריט. אָבער זי האָט זיך נישט געוואָלט צוהערען. זי האָט געכאפּט די פּען, צו־רעכטגעלעגט דאָס פּאַפּיער און אָנגעהויבען צו שרייבען:

„איך בין זיעבענאונצוואנציג יאָהר אלט, שיין, קלוג, געביל־דעט, בעלעזען..."

עס האָט איהר געעקעלט ביי די ווערטער, מיט וועלכע זי האָט זיך רעקאָמענדירט. זי האָט געוואָלט אויסמעקען זיי, צורייסען דאָס פּאַפּיער, אוועקווארפען די פּען, אָבער זי האָט ווייטער גע־שריעבען:

„פון דער היים א געענדיגטע אקושערין־מאסאזשיסטקע, דאָ א „דרעסמייקערין". איך פיהל מיך זעהר עלענד דאָ אין אמע־ריקא — זוך איך די בעקאנטשאפט פון א יונגענמאַן אין מיינע יאָהרען און אויך א ביסעל עלטער, מיט דיעזעלביגע מעלות, וועלכע איך האָב אויסגערעבענט אין מיר אַליין, וועלכער איז אויך אזוי עלענד דאָ, ווי איך."

זי האָט זיך אונטערגעשריעבען: „די מיד געוואָרענע".

זי האָט געשריעבען ווי אין א פיעבער. עס האָט געברענט אויף איהר דער לייב. און ווען זי האָט געענדיגט שרייבען, האָט זי זיך שיער נישט צעוויינט. איהר איז שרעקליך אומעטיג גע־וואָרען. זי האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט געפיהלט אזוי עלענד. מיט זודיגע טרערען אין די אויגען האָט זי אויף גיך אָנגעשריעבען

די אַדרעסע פון דער טעגליכער צייטונג, וועלכע זי האָט שטענדיג געלייענט, אַריינגעלעגט דאָס בריוועל אין קאָנווערט, פערקלעבט, אַרויפגעלעגט אַ מארקע, האסטיג אָנגעטאָן זיך און שנעל אַרויס־געלאָפען פון צימער.

טיעף ערגעץ אין איהר האָט נישט אויפגעהערט צו שרייען, זי זאָל עס נישט טון. דערפאַר האָט זי זיך אַזוי געאיילט. נאָר נישט צוהערען זיך! זי האָט געוואָלט פערשרייען, פערגוואַלטיגען די אַנדער שטימע. זי האָט פערביסען די ציינער און איז געגאַנגען צום בריעפקאַסטען מיט פערצווייפלונג אין יעדעם שריט. אַלעמען און אַלץ אויף להכעיס! אַלעמען און אַלץ — איהרע אמאָליגע אידעאַלען, איהר גאַנצער פערגאַנגענהייט.

זי האָט אַריינגעוואָרפען דעם בריעף, אָבער ווען זי האָט דער־הערט דעם קלאַפּ פון דעם קאָנווערט אויף דעם אייזערנעם דעקעל פון דעם בריעפקאַסטען, האָט עס איהר אַ ריס געטאָן אין הארצען. וואָס האָט זי געטאָן?! עס האָט זי געטרייסעלט פאַר שרעק. זי האָט זיך אינסטינקטיוו אַרומגעקוקט, צו האָט עמיצער געזעהן זי אַריינוואַרפען דעם בריעף. זי איז בלייך און רויט געוואָרען און אוועקגעגאַנגען פון דעם בריעפקאַסטען אַ פערשעמטע, מיט איין אַראָבגעלאָזענעם קאָפּ, אין דעם בעוואוסטזיין פון אַ מיאוס'ען אָבטו.

זי האָט אָנגעהויבען צו גֵעהן צוריק אַהיים, אָבער אויפ'ן מיטען וועג האָט זי חרטה געקראָגען. זי האָט יעצט מורא געהאַט פאַר איהר צימער, פאַר איהר איינזאַמקייט. זי האָט געדאַרפט עפּעס בעקלערען, אָבער דאָרטען אין צימער וועט זי קאָנען בלויז וויינען און וויינען.

זי איז אוועק איבער די ווייסע, שניי־בעדעקטע גאַסען. דאָך זי האָט נישט געקאָנט קלערען, אַזוי ווי זי האָט געוואָלט. דער דרויסען האָט זי צושטרויט. צופיעל גערויש און בעוועגונג. דער

בלענדענדיגער שיין פון דעם שניי, דאָס סקריען פון רעדער אונטער שווערע וואָגענס און דער עיקר די פיעלע מענשען מיט זייער לויפען, רעדען, שרייען, לאַכען — דאָס אַלץ האָט איהר געשטערט, נעריסען דעם פאָדים פון איהרע גדאנקען.

זי האָט זיך אומגעקעהרט צו זיך אין צימער. איינגעאיינגט צווישען די פיער ווענד, איינע אַליין, וועט זי בעסער קאָנען טראכ־טער, פערטיעפען זיך אין זיך, געגויער אַרומנעמען די גאנצע לאגע, פערשטעהן, וואָס זי האָט אָבגעטאָן. אַריינגעהענדיג אין צימער, האָט זי דערפיהלט, אַז זי וועט זיך צואווייגען. זי האָט זיך גע־בראָכען און געביסען די פינגער: ניין, נישט וויינען! זי האָט זיך נעמאכט טיי, געוואַרמט די הענד ביים הייסען גלאָז און געצוואונגען זיך צו טראכטען אין איין זייט: אין דער אַנגענעמער זייט פון איהר אָבטו. פון ערגעץ־וואו האָט אַרויסגעקוקט דער עקעל און דער פראָטעסט, אָבער זי האָט זיי נישט געלאָזען אויפקומען. זי האָט געהאלטען איהרע גדאנקען אויף איין פונקט:

אָט זיצט זי אַליין עלענד, אונבעקאנט, קיינער וויים נישט פון איהר עקזיסטענץ, קיינער איז נישט חושד, אַז זי לעבט גאָר אויף דער וועלט, און אָט וועט איהר בריוועל אָבגעדרוקט ווערען, אַזוי־פיעל און אַזויפיעל מענשען וועלען איהם לייענען, און איהר נשמה וועט שוין נישט זיין מעהר אַליין. ערגעץ־וואו מוז דאָך זיין איינער, וואָס האָט דורכגעמאכט דאָסזעלביגע, וואָס זי, און איהר רוף וועט איהם צוציהען. זי בייגקט דאָך נאָך איהם, זי שרייט דאָך נאָך איהם, און איהר בריוועל וועט דערטראָגען צו איהם איהר געשריי, און נישט בלויז צו דעם איינעם. און אונצעהליגע נשמות וועלען זיך אָברופען אויף איהר רוף, סימפּאַטיע־פונקען, ווי די פונקען פון דער דראָטלאָזער טעלעגראפיע, וועלען זיך צושפּרייטען פון נאָהנט און ווייט, און באלד וועלען זיך אָנהעבען צו שיטען ענטפערס —

לייבהאפטיגע בריעף פון לעבעדיגע מענשען, און דאן וועט זי מאַכען די בעקאַנטשאַפט מיט — —

אָך, גאָט, ווי מיאוס! ווי עקעלהאפט!

זי פיהרט מיט דער האַנד איבער געזיכט און קאָפּ, בעקעמפּפט דעם שוידער, וועלכער איז איהר דורכגעלאָפען, דריקענדיג שטאַרק דאָס הייסע גלאָז אין איהרע הענד, און סטאַרעט זיך צו שמייכלען, אָבער זי האָט זיך צוואונגען. דער גרויסער עקעל האָט זי אָנגע־כאַפּט. זי, זי זאָל אזוי טראַכטען! זי, וועלכע האָט אמאָל גע־קעמפּפט פאַר נייע אידעאַלען, פאַר אַ נייער מענשהייט! זי זאָל זיך אנאָנסירען, זיך אָנבאָטען דורך אַ צייטונג! זי, וועלכע האָט געפּרעדיגט ליעבע, האָט זיך יעצט אַרויסגעטראָגען אין מאַרק אַריין. קויפט מיך, איך בין צום פערקויפען מיך! און נאָך ערגער: זי וויל, מען זאָל זי קויפען אויס רחמנות! זי איז עלענד! זי איז אליין! זי איז זיעבענאונצוואַנציג יאָהר! זי האָט איהר גלויבען פערלאָרען! זי איז מיד געוואָרען! „האָט רחמנות, קויפט מיך!“ פאַר וואָס שוין טאַקע נישט אַרויס אין גאַס און אָנבאָטען זיך דעם ערסטען בעסטען?! פוי! פוי! פוי!

זי איז אויפגעשפּרונגען, האָט אָנגעהויבען אַרומצולויפען איבער’ן צימער, צוגעזעצט זיך און איז ווידער אויפגעשפּרונגען. זי האָט זיך נישט געקאָנט געפינען קיין אָרט. ווי מיאוס! ווי מיאוס! ווי מיאוס! דאָס איז געוועזען די גרויסע פערצווייפלונג. זי האָט געטראַכט פון טויט, פון זעלבסטמאָרד. זי האָט זיך אַריינ־געוואָרפען אין בעט און געדריקט זיך דעם קאָפּ. גאָט, ווי אונ־גליקליך זי איז! ווי אונגליקליך זי איז! — — —

אָבער אין די קומענדיגע טעג האָט זי געקוקט אין דעם אָנאָנ־סען־טייל פון דער צייטונג און געזוכט איין ענטפער אויף איהר בריוועל. אויס נייגעריגקייט. גלאט אזוי זיך אריינגעקוקט.

און דער ענטפער איז נישט אויסענגעבליעבען. אפילו עט־

ליבע ענטפערס. אייניגע האָבען אָנגעגעבען זייערע אדרעסען און געבעטען, אז „די מיד געוואָרענע" זאָל זיך לאָזען הערען.

דאָס האָט זי פעראינטערעסירט. זי האָט אָנגעהויבען צו זעהן די גאנצע זאך פון דער קאָמישער זייט. עטליבע אויף א מאָל! אז זי זאָל אפילו וועלען ענטפערען, וועט זי נישט וויסען, וועמען זי זאָל ענטפערען צוערסט. וועמען אויף טשיקאַוועס זאָל זי אויס־קלייבען פון די אלע? זי האָט געשטודירט זייערע בעצאָהלטע אנאָנסען; אין די פּאָר שורות האָט זי געוואָלט דערקענען דעם גאנצען מענשען. זי האָט אפילו געשטודירט די נעמען און די אדרעסען, אקוראט ווי זיי וואָלטען געקאָנט אויפדעקען איהר דעם כאראקטער פון דעם שרייבער. זי האָט אליין געלאכט. אָבער ווי קלייבט מען אויס? אלע אנאָנסען זיינען געווען כמעט אויף דעמזעלביגען נוסח. זי האָט מיט א געלעכטער אוועקגעוואָרפען די צייטונג, אָבער באלד אויפגענומען זי ווידער, און ווידער געלייענט און געשטודירט. זי וועט גאָר אויסקלייבען דעם שענסטען נאָמען. זי וועט ווארפען גורל. זי וועט זיי אויסשפּיעלען. אויף טשיקאַ־וועס, בלויז אויף טשיקאַוועס. זי האָט אויסגעשריעבען אלע נעמען אויף שטיקלעך פּאַפּיער, אריינגעוואָרפען זיי אין איהר הוט, אויס־געמישט און ארויסגענומען: מאָררים הורוויץ. איהר הארץ איז שטעהן געבליעבען. דער מאָררים הורוויץ איז איהר פּלוצלונג אזוי נאָהנט געוואָרען, זי האָט איהם דערפיהלט נעבען זיך. נארישקייט! זי האָט צוריק אריינגעוואָרפען דעם צעטעל אין דעם הוט, און ווידער אויסגעמישט און ווידער געצויגען. זי האָט ביי זיך אָב־געמאכט: זי וועט ציהען דריי מאָל. דער, וועלכער וועט ארויס־געצויגען ווערען צום דריטען מאָל — — דזשייק סטרופּין. — —

דער נאָמען געפעלט איהר נישט. זי האָט איהם צוריק אריינ־געוואָרפען און ווידער אָבגעמאכט ביי זיך: זי וועט ציהען אזוי לאנג, ביז זי וועט געהן שלאָפען, און דער, וועלכער וועט ארויס־

געצויגען ווערען די מעהרסטע מאָל — — וועט זי איהם שרייבען ? ניין, זי טוט עס בלויז אויף א טשיקאַוועס. זי שפּיעלט זיך. עס איז דערווייַלע א גוטער צייטפערטרייב.

זי איז זעהר שפּעט געגאנגען שלאָפען. זי האָט געצויגען די צעטעלעך, פערשריעבען די נעמען, געצעהלט זיי, געטראכט פון יעדעם בעזונדער — יעדער בעזונדער האָט אָנגענומען ביי איהר א געוויסע געשטאלט, אָבער אַז די אויגען האָבען זיך ביי איהר אָנ־געהויבען קלעפּען, האָט זי צוריסען מיט כעס די צעטעלעך און אַוועקגעוואָרפען זיי מיט עקעל. ווי קאָן מען אזוי משוגע ווערען ! — דאָך די אַלע נעמען און די מענער־געשטאַלטען, וועלכע זי האָט צו זיי צוגעשטעלט, האָבען זי יעצט נישט פערלאָזען, און עס איז איהר געוועזען, ווי זי איז געגאנגען שלאָפען, ארומגערינגעלט פון זיי אַלעמען.

אויף מאָרגען האָט זי ווידער געלייענט אין די אנאָנסען. איינער האָט געשריעבען : „מיד געוואָרענע, איך האָב געוואַרט אויף דיר !" זי האָט זיך אַפילו דערשראָקען פון די פּאָר ווערטער. אָבער דאָן האָט זי געטראכט, אַז דאָס מוז זיין איין אינטערעסאנטער מענש. ווי גאַנץ פערשיעדען פון די אַלע, וועלכע האָבען נעכטען געענטפערט. עס וואָלט געווען אינטערעסאנט צו קענען איהם. ער מוז אויך אויסערליך גאַנץ פערשיעדען זיין פון די אַנדערע. ער איז אבסאָלוט נישט פון די, וועלכע מען קאָן קריגען אויפ'ן טוץ.

פאַר וואָס זאָל זי איהם נישט ענטפערען ? וואָס האָט זי מורא צו האָבען ? זי וועט זיך בעקענען מיט איהם. וועט ער איהר נישט געפעלען ווערען, וועלען זיי זיך פערנאַנדערגעהן. אָבער געוויס איז דאָס דער, וועלכען זי האָט געהאָפט צו טרעפען. א מיד געוואָרענער, וועלכער האָט געביינקט נאָך א נשמה. צוויי מיד געוואָרענע, צוויי עלענדע וועלען זיך טרעפען, און א נייע לעבען וועט זיך אַראָבלאָזען אויף זיי.

זי האָט איהם געענטפערט, און ער איז געקומען. דאָס איז געוועזען אַ יונגערמאַן פון אַ יאָהר דרייסיג, העזה'דיג אין זיינע בעוועגונגען און אין זיינע רעד. ער האָט זיך בענומען, גלייך ער וואָלט זי לאַנג געקאַנט, און אויגען און ליפּען האָבען איראָניש געשמייכעלט.

זי איז געזעסען אין ווינקעל פון סאָפאַ, און ער איז געזעסען נישט ווייט פון איהר אויף אַ שטול און האָט גערעדט און גערעדט.

ער קען זי, די רוסישע אַקושערין־מאַסאַזשיסטין, וועלכע איז דאָ געוואָרען אַ „דרעסמייקערין", און איז אַזוי מיד געוואָרען, אַז זי אַנאָנסירט אין דער צייטונג. ער פערשטעהט גוט איהר מיד־ווערען. ער קאָן עס איהר דערצעהלען, ווי פון אַ בוך אַרויסגעלייענט. אין דער אַלטער היים איז זי געוועזען אַ קעמפּפערין, גע'עוסק'ט זיך מיט רעוואָלוציאָן, מסתמא אויך געזעסען, און אַז דער קאַמפּף איז דאָרטען פערלאָרען געגאַנגען, איז זי געקומען אַהער. דאָ האָט זי אויך געוואָלט איבערקעהרען אַ וועלט. זי האָט זיך אַריינגעוואָרפען אין דער בעוועגונג, אַריינגעטראָטען אין דער יוניאָן — ער ווייס, ער ווייס — אָבער די היגע טהעטיגקייט איז איהר נישט געפעלען געוואָרען. אַלטעגליכקייט, וואָכעדיגקייט, קליינליכקייט. דאָרטען אין דער היים איז עס געוועזען אַ קאַמפּף, פערבונדען מיט סכנת נפשות, ער האָט געברענט אין דער נשמה, אויסגעפילט דעם גאַנצען מענש. דאָ איז ער געשעפט, בלויז געשעפט. אָ, ער ווייס. ער אַליין איז געוועזען אַ לאַנגע צייט אין דער בעוועגונג. ער ווייס עס גאַנץ גענוי. געשעפט און נישט מעהר. די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן איז ווייט, דאָס גליק פון דער מענשהייט איז בלויז אַ פראַזע. אַ גוט געשעפט און אַ פעסטע שטעלע זיינען דער עיקר. איין עהרליכער מענש קאָן עס נישט, ווערט מיד. זי איז אַזוי מיד געוואָרען. מיד געוואָרען פון שטויסען וואַסער, פון טון און גאָר־

נישט אויפטון, פון האַלטען שטענדיג ביים אָנהעב. און די יאָהרען געהען אוועק! די — יאָהרען — געהען — אוועק!

ער האָט איהר גערעדט ווי פון דער נשמה אראָבגעלייענט. יא, אַזוי איז עס מיט איהר געוועזען. אָבער פאַר וואָס שמייכעלט ער אַזוי ציניש? עפּעס שרעקט ער זי מיט זיין שמייכעל.

און ער האָט ווייטער גערעדט: ער האָט געוואַרט אויף אַזא מיד געוואָרענע. אין יעדער מיידעל, וועלכע אנאָנסירט נאָך בע־קאנטשאפט מיט אַ מאַן, איז דער פערלאַנג נאָך מאַן איבערצייטיג. אין איהר, דער מיד געוואָרענער, וועלכע העבט זיך אָן צו שרעקען פאַר די אוועקגעהענדיגע יאָהרען, ערסט רעכט. זי, די אויפגע־קלערטע, וועלכע האָט מסתמא דורכגעמאַכט אויך פערשיעדענע ליעבעסגעשיכטען, וועט געוויס איינגעהן אויף פערשיעדענע בעדינ־גונגען און פערבינדונגען. און ער וויל איהר מאַכען אַזא מין פאָר־שלאַג. חתונה האָבען וועט ער מיט איהר נישט — —

זי האָט פּלוצלונג אויפגעלאַכט, גאַנץ היסטעריש. זי איז צו־געשפּרונגען צו דער טיר, אויפגעעפענט זי מיט אַ שטויס און פעסט ארויסגערעדט: „ארויס!"

מיט אַ צינישען שמייכעל אויף די ליפּען האָט ער געמאַכט אַ פּאָר טריט צו דער טיר. ער האָט געוואָלט עפּעס זאָגען, אָבער זי האָט איהם נישט דערלאָזען: „ארויס! זאָגט איהר עפּעס נאָך אַ וואָרט, לאָז איך אייך ארעסטירען!"

ער האָט אויפגעלאַכט און איז ארויס. אָבער זי האָט זיך אַ וואָרף געטאָן איבער'ן טיש און ביטער זיך צעוויינט. דאָס איז איהר שטראָף! זי האָט זי עהרליך פערדיענט. ווי אַזוי האָט זי זיך געקאָנט אַזוי פערגעסען?!

און זי האָט געריסען אויף זיך דאָס האָר און ביטער געיאָמערט: לעבען, וואָס האָסטו געמאַכט פון מיר?! לעבען, וואָס וועסטו נאָך פון מיר מאַכען?!

די רעטענים

מיין פריינד'ס געזיכט איז געוועזן פערקרימט פון איין אינערן וועהטאָג, געמישט פון עקעל. ער האָט מיר דערצעהלט פון זיין ערסטער ליעבע. נישט איינער האָט שוין פערלאָרען זיין געליעבטע, אָבער אַזוי פערליערען, ווי ער!... דאָס עסט און עסט אין איהם, כאָטש דאָס איז שוין געשעהן מיט אַ סך יאָהרען צוריק.

אָט וואָס ער האָט מיר דערצעהלט:

איך און זי זיינען אין איין דאָרף אויפגעוואקסען, אין שכנות געוואוינט — אַ פענסטער געגען אַ פענסטער, פון וועלכע מיר פלעגען זיך איבערוואָרפען מיט בליקען, ווען מיר זיינען נישט געוועזען צוזאַמען אין שטוב אָדער דרויסען. פאַר די פענסטער זיינען געוואקסען צוויי יונגע בוימדלעך — פאַר וואָס געדיינק איך זיי יעצט אַזוי? — עס שיינט מיר, דאָס בין איך און זי. מיר זיינען געוואקסען צוזאַמען מיט די בוימדלעך לאַנגזאַם, לאַנגזאַם, און אונזער ליעבע איז געוואקסען מיט אונזער וואוקס. די בוימדלעך זיינען אויך ניטאָ שוין מעהר. איינס פון זיי האָט אַ חזיר אונטערגעגראָבען, דאָס אַנדערע האָט אַ דונער איינגעשלאָגען.

יאַ־יאַ!

אַלזאָ ווייטער. ווען איך דערצעהל דיר פון „אונזער" ליעבע, דאַרפסטו פערשטעהן, אַז מיר האָבען אונז קיינמאָל נישט אויסגעשפּראָכען. דאָרף מען זאָגען טאָג, ווען עס איז טאָג, און נאַכט, ווען עס איז נאַכט? פערשטעהסט — אונזער ליעבע איז געוועזען אַ גאַנץ זעלבסטפערשטענדליכע זאַך. זי איז געוואקסען מיט אונז, און אַלע האָבען געקוקט אויף אונז ווי אויף חתן־כלה פון קליינערהייט אָן. אונזערע עלטערן זיינען געוועזען פון גלייכען יחוס, גוט

אין מעמד און אַלטע פריינד. און איך בין געוועזען אַ גערעַטען אינגעל, אַ וואוילערנער און אַ פיין קעפּעל אין מסחר, און זי איז געוועזען אַ גערעַטען מיידעל, שיין און קלוג און אַ גרויסע בריה. בקיצור — אַ גוט, פּאַסענד פּאָרל, ווי גאָט האָט געבאָטען.

מיר האָבען אונז דערפאַר קיינמאָל נישט ערקלערט אין ליעבע. אָבער אויך צו קיין אומאַרמונג און קוס איז עס צווישען אונז נישט געקומען. מיר זיינען ביידע געוועזען פרום. זי — ווי אַ מיידעל קאָן און דאַרף זיין פרום; דער עיקר שטיל, צנועה'דיג, פאָרזיכטיג און אָבגעהיט צווישען מענער. איך אָבער בין געוועזען פרום ווי אַ שטעקען. אויסערליך — אין אַ לאַנגער קאַפּאָטע און מיט לאַנגע געקרייזעלטע פּאות — און אינערליך: פרום אָהן חכמות, פרום, ווייל איך האָב געמוזט זיין פרום, ווייל איך האָב געהאַט דערצו אַ גרויסע בעדירפנים. וועל איך דאָך קיין מיידעל נישט קוסען, און אפילו מיין כלה. און פלעגט עס אַ מאָל קומען איבער מיר, און עס פלעגט זיך מיר פערוועלען אַרומנעמען זי, און צודריקען זי צו מיר, און אויסקוסען איהר אַלע גליעדער, איז דאָס „מען טאָר נישט" געזעסען מיר פעסט אין דער נשמה און צוגעהאַלטען מיך, ווי מיט אייזערנע צוואַנגען. איך האָב מיך געהאַלטען, ווי אַ גוט דיס־ציפּלינירטער סאָלדאַט. רוהיג געשטאַנען! האַלט זיך! איך האָב אָבגעלעגט אויף דער צייט, ווען איך וועל מאָגען — אויף נאָך דער חתונה, און די חתונה האָט געזאָלט זיין נאָך מיין פריזיוו.

גלויב מיר, עס איז מיר געוועזען זעהר שווער. דערהויפּט נאָך, וואָס זי איז געוועזען צו מיר זעהר צוגעלאָזען. זי פלעגט עס ליעב האָבען צוצוטוליען זיך צו מיר, אַרומלעגען די האַנד אַרום מיר. צופעליג, ווי נישט געוואָלט, אָבער דאָך מיט אַ ציטער אין גאַנצען קערפּער, מיט אַ טרייסלענים אין די הענד. אָבער איך בין געוועזען ווי איין אַלטער אָבגעלעבטער פרוש. אָדער איך פלעג עס

ניש̇ט מערקען, אָדער איך פלעג זי אָברוקען פון מיר. קאָנסטו אזוינס בעגרייפען אין א צוואנציגיעהריגען געזונדען בחור?

דו שטעל דיר פאָר: איך האָב מיך איינמאָל געשיפט מיט איהר — אזעלכע זאכען האָב איך מיר ערלויבט; איך פלעג אויך געהן מיט איהר יאגדעס קלייבען אין וואלד, גאנץ אליין, און פיש כאפען און אזוי ווייטער — אלזא, מיר האָבען אונז געשיפט. דאָס איז געוועזען א זומער פארנאכט, ווען אלץ ארום דיר איז פול נגינה און דו ווערסט אָנגעפילט פון אונצעהליגע פערלאנגען, וועלכע טיילען זיך אָב צו דיר און דריגגען אין דיר אריין פון אלע די ארו־מיגע טענער — א גאנץ געפעהרליכע צייט צו זיין יעמאָלט אליין מיט א מיידעל. אָבער דאָס וויים איך יעצט, דאמאָלס האָב איך עס ניש̇ט געוואוסט, איך בין ארומגעגאנגען ווי אין א פאנציר. איך האָב מיך געשיפט, ווייל אויפ׳ן טייך איז געוועזען קיהל, קיהלער ווי אין דאָרף, און ווייל איך האָב בכלל ליעב געהאט צו שיפען זיך. איך האָב מיך געשיפט לשמיה ולשמה, פון דעם שיפען־זיך וועגען. איך בין שטארק פערטאָן געוועזען אין מיין ארבייט, האָב פלייסיג געארבייט מיט די רודערס, אונטערגעזונגען, גערעדט, און ערגעץ־וואו ווייט אין מיר אויך הנאה געהאט, וואָס זי איז דאָ מיט מיר — זי, וואָס וועט זיין מיין ווייב נאָך מיין פריזיוו, און צום פריזיוו זיינען מיר געבליעבען נאָר נאָך עטליכע חדשים.

פלוצלונג האָט זי זיך אראָבגעגליטשט פון איהר זיץ, צוגע־פויזעט צו מיר און ארויפגעלעגט דעם קאָפּ מיר אויפ׳ן שויס.

איך האָב מיך עפּעס, ווי דערשראָקען, אָבער מיין ערסטער געדאנק איז געוועזען, אז מיט איהר קאָפּ ביי מיר אויפ׳ן שויס וועל איך ניש̇ט קאָנען רודערן.

„טיק רודער ניש̇ט“, האָט זי מיר געזאָגט. „לעג אוועק די רודערס“.

דערפאר אָבער האָב איך מורא געהאט. איך האָב געוואוסט, אז צווישען אונז וועט גאָרנישט געשעהן, אָבער איך האָב דעם קאמפף נישט געוואָלט. איך האָב פערשפּירט, אז עפּעס ריהרט זיך אין מיר, און איך וועל מיך דארפען צונויפנעהמען, וועל מיר דארפען אָנטאָן א כח. יא, ווען איך וואָלט געקאָנט רודערן, וואָלט איך ווייטער גערודערט און געמאכט מיך נישט־וויסענדיג, אז זי האלט איהר קאָפּ ביי מיר אויפ'ן שויס, אָבער אזוי... ניין, איך וועל בעסער אראָברוקען איהר קאָפּ, צולעגען איהם נעבען מיר און זעהן, אז איך זאָל קאָנען ווייטער רודערן. און פּלוצלונג זאָגט זי צו מיר:

„גיב מיר א קוש."

זי האָט ארויפגעקוקט צו מיר מיט פייער אין די אויגען, די ליפּען פערנאַנדערגעעפענט, די ציינער צונויפגעפּרעסט און געוואַרט.

איך האָב מיך פערלאָרען, הייס און קאלט איז מיר געוואָרען. איך האָב דערפיהלט, אז מיין פּאַנצער ווערט צופאַלען. איך קאָן איהר נישט אָבזאָגען. איך האָב מיך אָנגעהויבען ארומצוקוקען, צו זעהן אונז נישט עמיצער. מיקיטאַ, א יונגער פויער, האָט זיך רוהיג און לאנגזאם געשיפּט הינטער אונז, די אויגען געווענדט אויף אונז. איך האָב געדארפט אויסשרייען: „נאַטירליך!" איך האָב מיך געדארפט ריכטען, אז ער וועט דאָ זיין. וואָרום וואו איך פלעג זיין מיט איהר אַליין, פלעגט ער עפּעס ווי פון דער ערד אויס־וואקסען. איך האָב מיך קיינמאָל דערפון נישט אויסגעמאכט, מיר איז דאָס אפילו נישט אויפגעפאלען, יעצט אָבער האָט עס אויפגע־קאָכט אין מיר געגען איהם.

איך האָב שנעל אַראָבגערוקט איהר קאָפּ פון מיין שויס.

„מיקיטאַ קוקט!"

זי האָט זיך אויפגעזעצט, לאנגזאם, מיד, מיט א בייזען אויס־דרוק אויפ'ן געזיכט. די גאַנצע צייט האָט זי מעהר קיין וואָרט

נישט ארויסגערעדט. „ניין“ האָט זי געענטפערט און „יא“, אָדער גאָרנישט געענטפערט. אויך אויפ׳ן וועג אהיים האָט זי קוים א וואָרט ארויסגערעדט, און איהר „גוטע־נאכט“ איז אייז־קאַלט גע־וועזען.

זי איז ווי אומגעענדערט געוואָרען, האָט זיך גאנץ געביטען. וועניג געלאָזען זיך זעהן, וועניג גערעדט מיט מיר. און טרוקען אזוי, אָפט בעגלייטענדיג איהרע ווערטער מיט א מאָדנעם הארטען אויפלאכען, וואָס איך האָב גאָר קיינמאָל נישט געהערט ביי איהר. איך האָב נאטירליך בעמערקט די ענדערונג — נישט אזוי שנעל, ווייל אויסערליך איז דאָך אין אונזערע בעציהונגען קיינמאָל נישט געוועזען קיין סך ליעבע. עס האָט מיך געקריינקט, וואָס זי האָט זיך פּלוצלונג אָנגעהויבען גאָר צו דערווייטערן. אָבער איך האָב זי נישט געפרעגט, וואָס איז די אורזאכע, געמאַכט מיך נישט־בעמערקענדיג, סיי ווי סיי איז דאָך באלד די חתונה. און טאקע גוט צו זיין אביסעל דערווייטערט.

ענדליך איז אָנגעקומען דער פּריזיוו. איך בין אוועק אין שטאָדט. עס האָט זיך אָנגעהויבען א סדרה בעהאַלטענים. איך האָב געהאט אויסזיכטען אויף אויסצודרעהען זיך פון דיענסט, ווען איך וועל נאָר צייט געווינען. איך בין אוועק צו א מוהמען אין א ווייט שטעדטעל, געזעסען אייננעשפּארט און אויף דער גאס נישט בעוויזען זיך. עס זיינען אוועק אזוי א זעקס וואָכען. פּלוצלונג בעקום איך א בריעף פון דער היים, איך זאָל אויף גאָרנישט קוקען און גלייך קומען. עטוואָס שרעקליכעס האָט פּאסירט, עטוואָס אונגלויבליכעס.

אָהן שאלות און מעלות בין איך אוועקגעפאָהרען אהיים — —

זי האָט זיך גע׳שמדט און חתונה געהאט מיט מיקיטא׳ן! הערסט, איך קאָן דיר גאָר ווייטער נישט דערצעהלען. ווען

דו וואָלסט געוואוסט, ווי מיר איז! שטענדיג, ווען איך טראַכט דערפון, איז מיר, ווי מיין קערפער וואָלט מיט שפּילקעס געשטאָכען געוואָרען. שטעהט מיר נישט מיין האָר אויפ'ן קאָפּ? מיר דוכט, זיי זיינען מיר ווי די טשוועקעס. — גיב מיר אַ ביסעל וואַסער. — אַזוי. —

און יעצט בקיצור.

זי האָט זיך גע'שמדט און חתונה געהאַט מיט מיקיטאַ'ן, מיט דעם יונגען פּויער, וועלכער איז געוועזען אונזער שטומער בעגלייטער אויף אונזערע איינזאַמע וועגען. דאָס איז געקומען אויף אונזערע ביידע פאַמיליעס, ווי אַ דונער פון אַ קלאָרען הימעל. מען האָט זיך עס נישט געוואָלט גלויבען, איינער האָט אָנגעקוקט דעם צווייטען פערוואונדערט, קשה'דיג. ווי איז עס מעגליך? ווי אַזוי האָט עס געקאָנט טרעפען? איז עס נישט אַ חלום?

מען האָט קיינעם נישט צוגעלאָזען צו איהר. מען האָט אָנגעזאָגט די אידען פון דאָרף, אַז אויב זייער לעבען איז זיי ליעב, זאָל מען זי לאָזען צו רוה. אָבער די אידען האָבען אויף גאָרנישט נעקוקט און אָנגעווענדט אַלע מיטלען אויף צו זעהן זיך מיט איהר. איהר מוטער איז אָבגעלעגען דריי טעג און דריי נעכט אונטער מיקיטאַ'ס פענסטער, געריסען אויף זיך די האָר און געשריען און געוויינט. אָבער אַלץ איז געוועזען אומזיסט. האָט מען מיך ארויסגערופען. טאָמער וועל איך קאָנען אויף איהר ווירקען.

איך בין נאָר אריינגעפאַלען אין אַ היסטעריקע און אוועקגעלעגט זיך אויף לאַנגע וואָכען און חדשים אין אַ פיעבער.

מען האָט געוואָלט אויסנוצען מיין קראַנקהייט אויף איבערצו ענדערן איהר זין, דערוויכען איהר הארץ. זעה, גזלנ'טע, דו האָסט דאָך אַ מענשען דער'הרג'עט. אָבער ווען מען האָט איהר

נערעדט פון מיר, איז איהר געזיכט נאָך הארטער און בייזער גע־וואָרען.

זי איז געבליעבען א גויה און ביי איהר מיקיטא'ן. און ווי אויף צו להכעיס איז זי געבליעבען וואוינען אין אונזער דאָרף און אונברחמנות'דיג געשטאָכען אין די אויגען און הערצער פון איהרע עלטערן און קרובים און פריינד. מען האָט זי נישט אויפגעהערט צו שעלטען און קללה'ן אונטער די אויגען און אין די אויגען. און אין דער איינענער צייט איז זי געוועזען פאַר אַלעמען א שווערע רעטעניס. דאַכט זיך שטענדיג אזא גוטע געוועזען. פון וואנען קומט עס צו איהר פלוצלונג אזא שטיינערן הארץ? —

ווען איך האָב ווידער אָנגעהויבען ארומצוגעהן, האָב איך מיך די ערסטע זאַך אוועקגעשלעפּט צו איהר הויז. דאָס הייסט, צוערסט בין איך געזעסען פאָרנט פאַר אונזער הויז און געוואַרט, טאָמער וועט זי פארבייגעהן; איך האָב מיר אויסגעקוקט מיינע אויגען. און ווען איך האָב מיך נישט געקאָנט דערוואַרטען, בין איך אויפגעשטאנען און אוועקגעגאנגען. וואָס האָב איך געוואָלט פון איהר? וואָס האָב איך געוואַרט? אויף וואָס האָב איך גע־האָפט? מיין האַרץ האָט געבלוט, און איך בין געגאַנגען. ווי עמיצער וואָלט מיך געשלעפּט. ביים פערקעהר אין איהר געסעל האָב איך זי אָנגעטראָפען, אויג אויף אויג, קיין איינציג נפש נישט ארום אונז. עס האָט מיר א ריס געטאָן אין הארצען און איך בין געפאַלען ווי איין איבערגעזעגטער בוים פאַר איהרע פיס.

ווען איך בין געקומען צו מיר, האָב איך מיך היסטעריש צו־וויינט. זי איז געשטאַנען איבער מיר מיט א האַרטען, בייזען אויסדרוק אויפ'ן געזיכט, ווי איהר פּנים וואָלט צו שטיין געוואָרען, און באַלד האָט זי שלאַנגיג־גיפטיג ארויסגעשיפּעט פון צווישען די איינגעפּרעסטע ציינער:

„פאַר וואָס האָסטו מיך קיינמאָל נישט געקוסט?!" — — — —

האלוצינאציע

פינף זיינען מיר געוועזען אין דעם צימער. ביי איין טישעל איז זי געזעסען מיט דריי יונגעלייט, און ביי אַן אַנדער טישעל, איהר ענטגעגען, בין איך געזעסען, אָבגעזונדערט און אַליין.

עס איז געוועזען שפּעט אין דער נאַכט. דער קעלנער, מיד און שלעפעריג, האָט געגעניצט אין דעם פאָרנסטען צימער און נישט בעוויזען זיך, אָבער קיינער פון אונז האָט נישט געטראַכט אוועק־צוגעהן. דיביידע יונגעלייט, וועלכע זיינען געזעסען רעכטס און לינקס פון איהר, האָבען געהאַלטען זייערע קעפּ אויף איהרע שול־טערן און געדריקט איהר די הענד, יעדער די האַנד, וועלכע איז געוועזען נאָהנט צו איהם, און די אויבערשענקעל פון די פיס, יעדער דעם אויבערשענקעל, וועלכער איז געוועזען נאָהנט צו איהם. און דער יונגערמאַן, וועלכער איז געזעסען ענטגעגען איהר, האָט גע־האַלטען איהרע פיס צונויפגעדריקט צווישען זיינע.

אָבער זי האָט נישט אַראָבגענומען איהרע אויגען פון מיר, גרויסע גרויע אויגען, וועלכע האָבען גע'שרפ'עט און געשמאַליעט מיט דעם פייער פון אונערזעטליכער תאוה, און זי האָט צוגעלאַכט צו מיר, צונויפבייסענדיג איהרע גרויסע ווייסע ציינער, מיט דעם אויסדרוק פון אַ חיה רעה, וועלכע לעבט פון מאָרד און הייסען בלוט.

איך האָב נישט געקאָנט נישט זי און נישט די יונגעלייט. אָבער זי האָט זיי בעטראָגען מיט מיר, נישט קענענדיג מיך, מיט איהרע אויגען און מיט איהר לאַכען און מיט איהרע ציינער, איבער די קעפּ פון די דריי, וועלכע האָבען זי געהאַלטען ארומגענומען גאַנץ פערשיכור'ט און פער'נכפה'ט.

קיינער האָט זיך נישט געריהרט פון אָרט. אוועקגעהן וואָלט הייסען אָנווערען זי, פערליערען זי, איבערלאָזען זי איינעם. אָבער יעדערער האָט געוואָלט זיין דער איינער און נישט געוואָלט, אז דער אַנדערער זאָל זיין דער איינער. און איך, פון וועמען זי האָט איהרע אויגען נישט אראָבגעלאָזען, צו וועמען זי האָט צוגעשמייכעלט אָהן איין אויפהער, האָב געוואוסט, אז איך בין דער זיעגער און גערולדיג, זעהר גערולדיג געוואַרט.

פלוצלונג איז אַ סקעלעט אַריין אין צימער. אַ סקעלעט מיט אַ ווייסען, קאַלך־ווייסען ביינער־פּנים און אַ קרוין אויפ'ן קאָפּ, אַ הויכער גאָלדענער קרוין, פון רויטליכע, אויבען פעדרונדעטע בלעטער צוזאַמענגעשטעלט. קיינער אין צימער האָט איהם נישט בעמערקט, אָבער איך האָב איהם דערזעהן און דערקענט. דאָס איז געוועזען קעניג־טויט. אָבער אין מיר איז עס דורכגעפלויגען מאַיעסטעט־בעליידיגענדיג: „אהא, ער איז שוין דאָ!“ און איך האָב מיך מעהר נישט אומגעקוקט אויף איהם, ווייל איך האָב נישט געוואָלט פערלירען קיין איין־איינציגען בליק פון איהרע גרויסע גרויע אויגען. אָבער ווען איך האָב ווידער געפונען איהר בליק, איז מיר געוועזען, גלייך אויך זי האָט איהם יעצט צוריקגענומען פון דעם קעניגליכען גאַסט.

דאָ זאָגט דער פון רעכטס: „געהען זייביידע נישט באַלד אוועק פון דיר, ברייננ איך זיי אום!“

און דער פון לינקס שיפּעט אַרויס: „מיין אָרם איז אַזוי שטאַרק ווי דיינער און שטאַרקער, איך וועל גלייך אַרויסדריקען פון דיר דיין ביסעל לעבען און אויך דעם צווייטען שטערער וועט אויסנעהן באַלד די לוסט צו שטערען.“

אָבער דער דריטער האָט בייז געלאַכט: „איך האָב מיינע ביידע אָרמס פריי, און איהר מאָגט ביידע ווידוי זאָגען.“

זיי האָבען אַלע דריי שטאַרקער געאָטעמט און צוגעוואָרפען זיך בליצען־בליקען, פול צושטערונג און פערניכטונג.

אָבער זי האָט נישט אַראָבגענומען פון מיר איהרע אויגען און געלאַכט, צונויפבייסענדיג איהרע גרויסע ווייסע ציינער.

און איך בין געזעסען און האָב געוואַרט. זעהר געדולדיג, זעהר געדולדיג, ווי אַ זיעגער. —

דאָ הויבט אויף דער פון רעכטס זיין רעכטע האַנד און כאַפּט אָן דעם פון לינקס פאַר'ן האַלז, מיט דער לינקער האַנד דריקענדיג נאָך אַלץ איהר האַנד און אויבערשענקעל. אָבער דער פון לינקס האָט אויפגעהויבען זיין לינקע האַנד און אָנגעכאַפּט זיין אָנפאַלער פאַר'ן האַלז, זיין רעכטע נישט אָבלאָזענדיג פון איהר האַנד און אויבערשענקעל. און אינ'ם ענטקעגענדיגען האָט זיך אָנגעצונדען פּלוצלונג אַ מערדערישע ווילדקייט און ער האָט אָנגעכאַפּט זיי ביידען פאַר די העלזער. דאָן האָבען זיי ביידע אָבגעלאָזען איהרע הענד און מיט זייערע בעפרייטע הענד אָנגעכאַפּט דעם דריטען פאַר'ן האַלז.

זיי האָבען זיך נישט אָבגעלאָזען און געוואָרגען איינער דעם אַנדערן, צוויי הענד אַ האַלז, צוויי הענד אַ האַלז, ביז זיי זיינען בלאָס און בלוי געוואָרען און אָנגעהויבען אַרויסצושטעקען זייערע צינגער.

און איך בין געזעסען און געוואַרט. זעהר געדולדיג, זעהר געדולדיג. נאָר מיט מיינע אויגען האָב איך אויף אַ קליינע ווילע אויפגעזוכט דעם קעניג־טויט און צוגעוואונקען איהם צופריעדענהייט. אין דער מינוט האָב איך דערפיהלט איהר אָטעם איבער מיר און איהרע אָרמס אַרום מיין האַלז און איהרע ליפּען אויף מיינע ליפּען. אָבער זי האָט מיך געקוסט מיט איהרע ציינער, און דער ־רוק פון איהרע אָרמס אַרום מיין האַלז האָט מיר דעם אָטעם אוועק־

נענומען. איך האָב דערפיהלט, אַז איך ווער בלאַס און בלוי, און זי קוסט מיך און קוסט מיך, און עטוואָס לאַכט אַזוי שטיל און אַזוי שרעקליך, אַזוי שוידערהאַפט שרעקליך. אָה, דאָס איז דער קעניג־ליכער גאַסט! דאָס איז קעניג־טויט!

אָהה!...

איך עפען אויף די אויגען. פינף זיינען מיר אין צימער, זי און די דריי יונגעלייט און איך. און קיינער וויל נישט אַוועקגעהן...

אָה, עטוואָס וועט געשעהן, עטוואָס וועט געשעהן!

ווי די ציגיינערין האט געטראפען

דאָס פּאַרשפּיעל

א יונג ווייבעל איז געזעסען פאַר דער טיר פון איהר הויז און געזויגט איהר קינד — אַ איינגעל פון אַרום אַ יאָהר אַלט. איהרע אויגען האָט זי געהאַלטען אָנגעשטעלט אין דער זייט גאַס, וואו איהרע צוויי עלטערע קינדער — צוויי מיידלעך — האָבען זיך געשפּיעלט און געהאַלטען ביים צושלאָגען זיך. זי האָט שוין געוואָלט אויף זיי אָנשרייען, אָבער פון דער אַנדער זייט גאַס איז צוגעגאַנגען צו איהר אַ ציגיינערין און עפּעס אַ זאָג געטאָן. דאָס ווייבעל, וואָס האָט נישט געהערט די ציגיינערין צוגעהן, האָט זיך דערשראָקען און אַזאַ ציטער געטאָן מיט'ן גאַנצען קערפּער, אַז דאָס קינד ביי איהר ברוסט איז אַ פּערצאַפּעלט געוואָרען און האָט זיך צואַוויינט. דאָס ווייבעל האָט אויסגעשפּייט מיט האַרץ פאַר דער ציגיינערינס פּיס: „טפו צו איהר קאָפּ!" זי האָט אַריינגעשפּאַרט דעם קינד די ברוסט און אָנגעהויבען טרייבען פון זיך די זון־פערברענטע פרוי.

די ציגיינערין האָט זיך נישט געריהרט פון אָרט. זאָל זי איהר געבען די האַנד, זי וויל איהר וואָראָזשען.

אָבער דאָס ווייבעל איז געוועזען בייז און אויפגעבראַכט. זי דאַרף נישט קיין וואָהר־זאָגעכטס און זי וועט ניט געבען די האַנד. „געה!"

די ציגיינערין האָט זיך אַלץ נישט געריהרט פון אָרט. זי האָט אָנגעהויבען צו רעדען צו דעם אַלץ נאָך וויינענדיגען קינד,

טשמאַקען צו איהם מיט די ליפּען, בערוהיגען עס. באלד האָט זי בעמערקט, אז זיין קעפּעל איז נישט אזוי ריין, און אין אַ זעהר גוט־מוטיגען, פריינדליכען טאָן פון אַ פרוי, וועלכע ליעבט קליינע קינ־דער, האָט זי געזאָגט דער מוטער, וואָס איז גוט צו טאָן פאר דאָס קעפּעל. און איידער דאָס ווייבעל, וואָס איז נאָך אַלץ געוועזען אָנגערוקט און בייז, האָט זיך ארומגעקוקט, האָט די ציגיינערין שוין געהאַלטען דעם קינדס הענטעל אין איהר גרויסער ברוינער האנד.

„אָה“, האָט זי געזאָגט, „לייענדיג“ די האנד, „דיין קינד וועט זיין גרויסער מאַן, זעהר גרויסער מאַן, זעהר בעריהמט, אָה, זעהר בעריהמט. אַ סך געלט האָבען, אָה, אָה! זעהר גרויסער הערר, אָה!“

דאָס קינד האָט וויעדער ארויסגעלאָזען די ברוסט פון מויל, אומגעקוקט זיך אויף דער ציגיינערין, אָנגעקוקט עס אַ ווײלע מיט אַ פאַרשענדיגען בליק, פערצויגען דאָס מײלכעל און אויסגעבראָכען אין נאָך אַ גרעסערער יללה. דאָס ווייבעל האָט שנעל ארויסגענומען זיין הענטעל פון דער „מכשפה׳ס לאַפּע“, אריינגערוקט איהם די ברוסט, צונעדריקט איהם צו זיך און האסטיג אריינגעלאָפען מיט איהם אין שטוב, מיט אַ שטארקען קלאַפּ צומאכענדיג הינטער זיך די טיר.

די ציגיינערין איז געשטאַנען אַ ווײלע הינטער דער צוגעמאכ־טער טיר, איבערגעטראָטען פון פוס אויף פוס, אריינגעקוקט אין דאָס פענסטער, וואָס איז געוועזען נישט ווייט פון דער טיר, און איז אַוועק, בורטשענדיג עפּעס. זי איז געוועזען פערוואונדערט און שטארק בעליידיגט. פאר אַזאַ וואהרזאָגונג האָט מען דאַכט זיך געמאָנט איהר גוט בעצאָהלען. זי האָט אָבער אויך פערעכטליך אָבגעשמייכעלט. הו, ווען זי וואָלט אַלץ אויסגעזאָגט, וואָס זי האָט ארויסגעלייענט!

און שפּעטער אַ ווײלע, ווען דאָס קינד איז איינגעשלאָפען,

איז דאָס ווייבעל אוועק צו די שכנות, צו דערצעהלען זיי אויף טשיקאַוועס, וואָס די ציגיינערטע האָט וואהרגעזאָגט איהר בערעלען. פערגינערינס האָבען דערביי געזאָגט „הלואי!“ און דעם ווייבעלס נעזיכט האָט געלויכטען. אָבער נישט־פערגינערינס האָבען געזאָגט: „אז אַ ציגיינערקע רעדט, איז ווי אַ הונט האָט געבולען...“ און דאָס ווייבעל האָט געענטפערט מיט אַ ביסעל רוגזה און אַ בעהאַלטענער קללה: „און איך, מיינט איהר, גלויב עס שוין?“

אויף דער מאַן האָט עס אויפגענומען סקעפּטיש, מעשה מאַנס־ביל: „פּשא! אַ ציגיינערטע! הבל הבלים! און דו, דער נאַר, ווילסט שוין מסתמא גלויבען?!“

און דאָס ווייבעל האָט פערשלאָסען די וואהרזאָגונג טיעף ביי זיך אין הארצען.

דאָס צווישענשפּיעל

לייט האָבען געזאָגט, אַז דאָס וואקסט עפּעס אַ פּרא אָדם, און דער רבי אין חדר האָט געזאָגט, אַז אַזא גראָבען פערשטאָפּטען קאָפּ האָט ער נאָך נישט אָנגעטראָפען פאַר זיין גאַנצער דרייסיג־יעהריגער קנעלונג. אָבער די מוטער איז ביי זיך נישט אַראָב־געפאַלען. נישקשה, אבי זיין מזל וועט זיין קלוג. און עס איז איהר געוועזען, גלייך מען פערגינט איהם איהר נישט.

ווען בערעלע איז געוואָרען אכט יאָהר, איז די גאַנצע פאַמיליע אַרויסגעפאָהרען קיין ניו יאָרק. ער איז אָנגעקומען אין דער פּאָלקס־שולע, אָבער ער האָט זיך זעהר שלעכט געלערנט און שטאַרק ליעב געהאַט די גאַס. שלאָגען און מוסר'ן איהם האָט נישט געהאָלפען. ער פלעגט מאַכען אַן אידיאָטיש־פערשלאָפען געזיכט, און מען האָט געהאַט דאָס געפיהל, אַז מען רעדט צו דער וואַנד און מען שלאָגט

א שטיק האַלץ. אָבער די מאַמע האָט געטראַכט: מילא, וועט ער קיין פּראָפעסאָר נישט זיין. אין אַמעריקא איז עס אויך גאָר נישט אַזאַ גרויסע זאַך.

צו זיין צעהנטען יאָהר איז זיין פאָטער געשטאָרבען, און יעמאָלט האָט די מאַמע אויפגעשלאָסען איהר הארץ און ארויס־געגעבען איהם דער ציגיינערינס וואהרזאָגונג. זי האָט געוויינט איבער איהם. ווי קאָן פון איהם עפּעס ווערען, ווען ער איז אַזוי פויל און שלעכט?

ער האָט פויל געקוקט אין דער ווייטקייט און לאַנגזאַם אריינ־גענומען אין זיך דער מאַמעס ווערטער.

האָט ווירקליך אַ ציגיינערטע איהם אַזוינס וואהרגעזאָגט?

גאַנץ געוויס. זי וועט דאָך דאָס נישט אויסטראַכטען. זי האָט זיך נאָך געשוואָרען.

ער האָט אויסגעפּייפט, צופריעדען און גליקליך.

האָט זי אויך געזאָגט, אַז ער וועט זיין געזונד און שטאַרק?

ניין, דאָס האָט די ציגיינערטע נישט געזאָגט. אפשר וואָלט זי עס נאָך געזאָגט, אָבער ער האָט זיך גראד צוואוויינט, און זי איז מיט איהם אריינגעלאָפען אין שטוב.

עס האָט איהם פערדראָסען, וואָס ער וויים דאָס נישט. ער וואָלט אויך געוואָלט זעהר שטאַרק זיין, אָבער וואָס מאַכט עס אויס, אַבי ער וועט זיין רייך. האָ, ווי גוט, וואָס ער וויים, וואָס מיט איהם וועט זיין! יעצט קאָן ער טאָן, וואָס ער וויל.

דער קלימאַקס

בערל האָט ענטדעקט זיין טאַלאַנט און נעפונען זיין בעשעפ־טיגונג. צו איין און צוואַנציג יאָהר איז „דזשיפּסי בערל“ געוואָרען

אין געוויסע קרייזען א שם דבר אַלס איינער פון די ערפאָלגרייכסטע קאָרטענשפּיעלער. „דזשיפּסי" האָט ער געהייסען, ווייל ער פלעגט שטענדיג רעדען פון א ציגיינערין, וועלכע האָט ארויסגעלייענט פון זיין האַנד, אַז ער וועט זיין זעהר רייך און בעריהמט. און אַז די ציגיינערין האָט אמת געזאָגט, איז געוועזען צו זעהן דערפון, וואָס צו פינף־און־צוואַנציג יאָהר איז ער שוין געוועזען א בעל־הבית פון אַן אייגענעם גוט־געהענדיגען שפּיעל־הויז.

און באַלד איז ער אויך געוואָרען זעהר בעריהמט. אַלע צייטונגען זיינען פול געוואָרען מיט זיין נאָמען און זיינע בילדער, און „דזשיפּסי בערל" איז געוואָרען אויף אַלע צינגער אין גאַנצען לאַנד.

עס האָט זיך געהאַנדעלט אום א שרעקליכען מאָרד, אין וועל־כען ער איז פערוויקעלט געוואָרען. פאַר זיין אַלטער מוטער איז די גרויסע בעריהמטהייט פון איהר זוהן געוועזען א טויט־קלאַפּ: זי איז געשטאָרבען פון הארץ־שלאַג, ווען מען האָט איהם אַרעסטירט. אָבער זי האָט זיך צוגעאיילט א ביסעל. וואָרום בערל איז ארויס פריי, אויסקויפענדיג זיין לעבען מיט ארויסגעבען די אַנדערע שול־דיגע, און יעצט ערסט איז ער געוואָרען אַן אמת גרויסער מאַן.

אין דעם פּראָצעס איז אויפגעדעקט געוואָרען ווי שטיינרייך ער איז, און עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אַז צו זיינע פערעהרער און בעוואונדערער איז ניטאָ קיין צאָהל און קיין ערך. זיין בע־פרייאונג איז גע'יום־טוב'ט געוואָרען אין אונצעהליגע הייזער, מען האָט נישט אויפגעהערט צו מאַכען פאַר איהם איין באַנקעט נאָך דעם אַנדערן. זיין גאַנג דורך די גאַסען איז געוועזען ווי דער גאַנג פון א הערשער — אַזוי פיעל בעגלייטער האָט ער געהאַט, און עס איז געוועזען, אַז וואו „דזשיפּסי בערל" איז אריינגעקומען אין א הויז, האָט מען נישט געוואוסט וואָס צו טון מיט איהם, וואו איהם

אוועקזעצען, מיט וואָס איהם מכבד זיין. און דער גאַסטגעבער פלעגט מיט גאוה לאָזען וויסען: „היינט וועט ביי מיר זיין „דזשיפּסי בערל“!“ און אַלע פריינד און בעקאַנטע פון דעם הויז האָבען זיך אריינגעוואָרפען אין זייערע בעסטע יום־טוב־קליידער און געלאָפען בעקאַנט צו ווערען מיט דעם גרויסען גאַסט, צו דריקען איהם די האַנד, אָנצוקוקען איהם, צו הערען איהם רעדען.

און איינער האָט ביי אַזאַ געלעגענהייט איינגעלאַדען צו זיך דעם פּרעזידענט פון זיין שול:

און נאָך איינער האָט אַרויסגערופען צו זיך זיין הויז־דאָקטאָר — כלומרשט, ער איז קראַנק. און אַז דער דאָקטאָר איז געקומען, האָט ער איהם מיט גדלות געזאָגט: „איך ווייס וואָס, ניטאָ קיין קריינק! אָבער ווייסט איהר, ווער עס זיצט יעצט ביי מיר? „דזשיפּסי בערל“!“

אידישע קינדער האָבען זיך איינפאַך געגרויסט מיט איהם.

און „דזשיפּסי בערל“ האָט עס אָנגענומען ווי עטוואָס גאַנץ נאַטירליכעס, ווי עטוואָס, וואָס קאָן איהם נישט איבערראַשען, ווייל זינט די מאַמע האָט איהם אויפגעדעקט דער ציגיינערינס נבואה, האָט ער געוואוסט בעשטימט, אַז ער וועט קומען צו אַ סך געלד און גרויסען כבוד.

ער האָט זיך אַפילו פערזאָרגט מיט כבוד אויף נאָך זיין טויט. ווען ער איז געפאַלען פון דער האַנד פון אַ „גיינגסטער“, וועלכער האָט איהם אריינגעשטאָכען אַ מעסער אין האַרצען, האָט ער נאָך געלעבט גענוג אויף אָנצוזאָגען, ווי זיין לויה זאָל זיין, און זי איז געוועזען, ווי די לויה פון אַ גדול בישראל און אַ קדוש דאַרף זיין. וואָגענס מיט קרענץ און בוקעטען זיינען געפאָהרען פאָראויס, און תלמוד־תורה־קינדער זיינען געגאַנגען פאַר זיין אָרון און קלאַנגפול און ריהרענד געזונגען פסוקים פון תהלים, און הינטער דעם אָרון

האָט זיך געצויגען אַן אונענדליכע שורה פון אויטאָמאָבילס און קאַרעטען און אונצעהליגע פוסגעהער־פאָלק. און אויפ׳ן קבר האָט אַן אונטערגעהייצטער ראַבינער געמאַכט איהם אַ זעהר וואַרמען הספד. — —

זיין נשמה אָבער איז דערווייליע געשטאַנען פאַר׳ן בית דין של מעלה, ווי ער איז אַ מאָל געשטאַנען פאַר׳ן בית דין של מטה, און געפּרובט זיך אַרויסדרעהען פון גיהנום־שטראָף מיט אַרויסגעבען די מיטשולדיגע: זי האָט אַנגעוויעזען אויפ׳ן גאַנצען לויה־עולם מיט די אַלע כלי־קדש.